

MÁTYÁS ÉS BEATRIX

TÖRTÉNETI DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN,
ELŐJÁTÉKKAL

IRTA
PEKÁR GYULA

BUDAPEST, 1904
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

AZ ELŐJÁTÉK SZEMÉLYEI:

Hunyadi Mátyás, király
Hohenzollern Fridrik, brandenburgi örgróf
Roverella, ferrarai püspök, pápai legátus
Dengelegi Pongrácz János, erdélyi vajda
Magyar Balázs
Felföldi Kinisi Pál
Sternberg Zdenkó gróf, cseh főúr
Grafeneck Ulrik, osztrák lovag
Dersfi István
Poki Ferenc, királyi apród
Tibrili, udvari bolond
Boroszló polgármestere
Borbála, előkelő polgárleány
Anna, nénje

Magyar harcosok, hirnökök, sziléziai hercegek, tanácsnokok, polgárok.
Színhely: Boroszló 1469 nyarán.

A DRÁMA SZEMÉLYEI:

Mátyás, király
Beatrix, királyné
Borbála
Corvin János, hunyadi gróf, Liptó és Troppau hercege
Ulászló, cseh király
Estei Hippolyt herceg, bibornok, esztergomi érsek (7 éves)
Filipecz János, váradi püspök, kancellár
Erdődi Bakócz Tamás, győri püspök, királyi titkár
Dóczi Orbán, bécsi püspök, kincstartó
Báthory István, erdélyi vajda, országbíró
Zápolya István, Ausztria helytartója
Székely Jakab, Stiria kormányzója
Ráskai Balázs, budai várkapitány
Ujlaki Lőrinc, szerémi herceg
Magyar Balázs
Kinisi Pál
Szentgyörgyi Zsigmond gróf
Poki Ferenc, testőrkapitány
Taddeo Ugoletti, a Corvina igazgatója, Corvin János nevelője
Canano, orvos
Bonfinius, humanista
Galeotti, humanista
Maffeo di Naso, milanói követ
Bollani, velencei követ
Sanzio d'Aversa, Beatrix titkára
Tibrili, udvari bolond
Antonia de Salerno, Beatrix udvarhölgye
Gerébné Kanisay Dorottya, Beatrix udvarhölgye
Péter, étékfogó
Kreuznach Miklós, bécsi tanár
Bécs polgármestere

Udvarnokok, udvarhölgyek, lengyel urak, köznemesek. Történik az 1480-as évek végén; az első felvonás a budai várban, a második felvonás Borbála lakásán, Budán; a harmadik felvonás Visegrádon; a negyedik felvonás a bécsi Burgban.

ELŐJÁTÉK.

*A középkori Boroszló főtere. Bal felől és a fenéken ó-német házak egy utca festői távlatával, jobb felől tribünök háta látható, amelyeken a polgárok már kezdenek gyülekezni, hogy a színpalak mögött végbemenő lovagi tornát nézzék. Bal felől, az első ház előtt lépcsőkkal el látott terrász emelkedik, jobb felől az előtérben díszes kút látszik, triton-alakokkal, melyeknek szájából bor ömlik alá a medencébe. Fényes és lelkes népiünnepély. Magyar harcosok ölel-keznek és iddogálnak boroszlói polgárokkal a kút körül; a fiatalabbak udvarolnak a leányok-
nak s a megszólaló zene halk szavára kurjongatva kísérlik meg vélük a német táncot. A kúttól jobbra fák, alattuk rejtett, kis lóca.*

ELSŐ JELENET.

Poki, magyar vitézek és német polgárok.

POKI *(A kút szélén ülve, évődik egy leánynyal.)* Ne szaladj el lelkem, - jut is csók, marad is!

A LEÁNY *(Tova menekül a többi leánynyal.)* De nem marad ám, - hej, minden csókot elvisznek a magyar vitézek!

POKI *(Pohárral kezében, a polgárokhoz fordul.)* No, német atyafiak, rajta hát teli torokkal: Éljen Mátyás király!

MIND Éljen Mátyás király!

A NÉMETEK A mi királyunk, itt tartjuk magunknál!

A MAGYAROK De már bizony csak a mienk, nem adjuk oda nektek!

POKI No, atyafiak, csak egyeben össze ne vesszünk soha. *(Koccintanak.)*

ELSŐ POLGÁR *(Ünnepélyesen.)* Vitézlő ifjurar. Boroszló sosem nyitott kaput az eretnek Podjebrád előtt, de a felséges Mátyásnak örömmel és önként hódoltunk és nem is csalódtunk benne.

A NÉMETEK Nem bizony!

MÁSODIK POLGÁR Nem sarcolni jött a polgárokat, hanem igazságot tenni!

POKI Bizony megvédi ő a szegényt és mentül nagyobb úr valaki, annál jobban reszkessen az igazságos Mátyástól. Hej, az a Hunyadi-holló hamar rátalál az arany szemre a szívekben, de ha megharagszik, ki-vágja a szemét még a császároknak is! *(Koccintnak.)*

ELSŐ POLGÁR *(Körülnézve.)* Sose látott még ez a város ilyen fejedelmi pompát. Hiába, csak a magyar tud igazán mulatni, nem zsoldos módra tobzódva, hanem úriasan!

MÁSODIK POLGÁR Ünnepség minden nap! Mára is készül már a lovagi torna. *(Elvegyülnek a tömegben.)*

MÁSODIK JELENET.

A nép utat nyit. Elöl jön Tibrili s pénzt szór a mulatók közé; mögötte közelednek egysorban: Magyar Balázs, Pongrácz, Kinisi, két oldalt udvariasan hajlongva kísérik őket: Sternberg és Grafeneck. Később Poki.

- PONGRÁCZ Ne sajnáld fiam Tibrili, csak szórjad azt a pénzt!
- TIBRILI Hisz úgy is az övék.
- MAGYAR BALÁZS Ne mondja a német, hogy nem úr a magyar.
- TIBRILI *(Felsóhajtva.)* Hiszen csak ne volna olyan nagy úr! Amit mint ellenség elvesz, urasan és duplán visszaadja azt mint jóbarát. Nesztek!... *(pénzt szór)* ösmernek ezek már minket, - hess, ne nevessetek!
- KINISI A bolondot nevetik te!
- TIBRILI *(Súgva.)* Dehogy, azt, hogy a hős magyar jobban ráfizet a győzelmére, mint az okos ellenség a vereségére!
- PONGRÁCZ Bolond harangozik...
- TIBRILI Igen, én huzom az igazság harangját.
- PONGRÁCZ *(Körülnézve.)* No urak, van itt becsülete a magyarnak, mi?
- MAGYAR BALÁZS Annyi, hogy már nem verekszünk többet, csak úgy diadalra sétálunk a király után. *(Kinisihez.)* Vöm uram, hát hogy tetszik ez az új forma hadakozás?
- KINISI *(Megemelintve buzogányát.)* Eh, jobb szeretem én a törököt dögönyözni, mint ezt a sima németet cirógatni. A törökkel tudom hánycsókálni, ha megfogtam az üstökét; de az ilyen ellenség, még ha malomkövet hengerítek rá, akkor is kicsúszik alóla.
- TIBRILI Bizony urak, ti csak a háborúhoz tudtok, de ezek a békéhez is értenek!
- MAGYAR BALÁZS Hát bizony jobb volt odalent Jajcánál, Szrebernyiknél, meg Zvoronyiknál, ugy-e öcsém? Szabad volt az ellenséget vágni, mi?
- GRAFENECK *(Udvariasan.)* No, vitéz uraim, nem panaszkodhattok, hisz az imént Morvában, a Spielbergnél elég dicsőséget arattatok.
- STERNBERG Annyit, hogy az eretnek Podjebrád végre meg van törve és a felséges Mátyás ma cseh király. Kegyeskedett elfogadni ezt a koronát, melyet a cseh-morva és szilézi rendek nevében én ajánlottam fel neki.
- MAGYAR BALÁZS Hiszen jól van, - de én már csak a mondó vagyok! mit keresünk mi ebben a messze idegenben? Egy igaz ellensége van a magyarnak, a török...
- TIBRILI Nem, nagy uram, - békétlen saját maga.

PONGRÁCZ Igazat mond az egyszer! adta békétlenjei, vasmarku fejedelem kell minekünk, olyan, mint az én felséges öcsém, Mátyás! Jusson eszettekbe az erdélyi lázadás! Kétszáz forintról hatvanhatra szállította le az erdélyi nemes vérdíját és azt mondta: parasztnak teszek meg benneteket, így talán majd megfértek a bőrötökben.

STERNBERG Mi csehek magasztaljuk őt, csak ti magyarok volnátok elégedetlenek véle?

KINISI *(Dacosan.)* Ejnye gróf úr, ne tanítson bennünket a királyunkat tisztelni! Tudja meg, hogy a magyar ember olyan, szidja néha az Istenét, a királyát is, de csak azért, mert az övé, - próbálja csak gáncsolni más, kitapossuk a belét. Éljen Mátyás, de inkább minekünk éljen, mint ennek a sok idegennek!...

PONGRÁCZ Jól mondod. Nekünk éljen! A mienk legyen. De hát kerül. Azt sem tudjuk, a mienk-e valóban? Csak a híre mienk, ő maga nem.

MAGYAR BALÁZS Szó ami szó! néha napokig is alig látjuk!

GRAFENECK Most sincs a palotában, de ígérte, hogy eljön a vitézi játékra.

MAGYAR BALÁZS Hahó! ez már jó hír! mert ugyancsak jeles öklelések lesznek máma. A mi vitézünk Dersfi István áll ki a piacra.

STERNBERG A győzhetetlen!

KINISI Valami ritter jelentkezett, tudja az Isten kicsoda, hogy kópját tör véle. Nagyon titkolózik, még azt se tudni, miféle nemzet...

Éljenezés! Mind bevonulnak a tornajáték-helyre.

POKI *(Meglátja a közelgő Borbálát s ujját szájára téve előre jön. Megfordulnak s tovább sétálnak a tömegben elvegyülve. A nép kissé hátrább vonul és láthatólag a lovagi játék esélyeit vitatja. Poki a közelgő Borbálát szemmel tartva, a kút mögé rejtőzik.)*

HARMADIK JELENET.

Borbála és Anna belépnek balról. Poki.

ANNA *(Aggódva tartóztatja Borbálát.)* Az egekre, gyermekem vigyázz! Meglátnak bennünket s mindjárt kész lesz az álnok pletykaság.

BORBÁLA *(Kimerülten.)* Ah néni, engedd tovább keresni őt. Megöl a kétség...

POKI *(Félre.)* Aggódik szegényke. Ha tudná, kit keres!... Megyek parancsért. *(A háttér felé el.)*

ANNA De gyermekem, hova gondolsz? Egy előkelő polgárleány csak nem futhat a néppel utcahosszat a katonák után! Tudná csak tisztos jó atyád! - máris gyanakszik, azt mondja, sose lát többet rokkád mellett s a rest leányoknak ördögök pergetik tovább az orsóját!

BORBÁLA Rest leány vagyok, igaz, - de mikor a szerelem olyan szorgalmassá tesz az édes gyötrelemben... Óh néni, ne hidd, amit atyám mond: nem ördögök, angyalok pergetik tovább az én orsómat, - aranszálat fonnak, aranszálból aranyruhát szőnek az én boldogságomnak! Menyasszonyi ruhát... *(Észbe kap.)* De jaj, hol van? - két napja, egy örökkévalóság, hogy nem láttam őt!

ANNA Ne búsulj, majd előkerül. A férfi, kinek a lány első csókot ígért, biztosan eljön a másodikért. Eh, bárcsak sose jöttek volna ide ezek a magyarok!

BORBÁLA Hiszed hát, hogy nem hagyott el és szeret? Oh mondd, ha nem hiszed is, az én boldogságom oly szegény, hogy hazugságon is megél.

ANNA *(Derékon fogja Borbálát és leülnek az előtér baloldalán lévő lócára.)* Bolond kis leány, persze, hogy szeret. Szegény, de jellemes ifju lovagnak látszik s te leányom vagy. De hát mondd csak, te igazán szeretnéd őt?

BORBÁLA *(Fejét néni vállára rejti.)* Szeretem...

ANNA De hiszen alig ismered; - azt se tudod, kicsoda?

BORBÁLA *(Csodálkozva.)* Az igaz! De ugyan minek is kérdeném a nevét? Nevet az emberek közt nem a szeretet, csak a gyűlölet talált ki. - Nekem elég annyit tudnom, hogy ő az, - gyenge magamnak a hatalmasabb, jobb fele. Együtt egy új valakivé lettünk mi és én nem tudom még, mi lesz a nevünk: boldogság-e vagy boldogtalanság.

ANNA De annyit mégis csak tudnod kell, hogy ki az, akinek szivedet odaadod?

BORBÁLA *(Ábrándosan.)* Ah, mikor azon az ibolyaünnepélyen, azon a májusi táncon először láttam őt! Csak két hete történt... Néni, emlékszel-e?

ANNA Hát szép ünnepély volt az gyermekem, még a polgármester úr is megtisztelte jelenlétével! Ti polgárleányok virágkoszorusan lejtettek körben a pázsiton, amikor a kíváncsi ifjak közt...

BORBÁLA *(Lelkesen.)* ...egyszerre megjelent ő!

ANNA *(Évődve.)* No annyit be kell vallanod, hogy a fényes lovagok közt bizony ő volt a legszegényesebb. Se drágakő a füvegén, se bársony a testén, se arany a kardján! Igaz, a magyar király egy apródja volt vele...

BORBÁLA *(Álmodozva.)* ... Egyszerre megjelent ő. Egy fordulónál pillantottam először szemébe. Rám nézett ő is és ekkor mintha kicseréltük volna lelkeinket. Nem volt ő idegen nekem: ráismertem, ő volt az, aki álmaimon annyiszor átsuhant, akit bár soh'se láttam, öröktől fogva ismertem és... szerettem!

ANNA No, a többi leányok ugyan nem magasztalták ennyire.

BORBÁLA Néni, a többi leányok csak az aranyköntösre, a gazdagságra néznek, de nekem életem napja kelt föl az ő tekintetében.

ANNA Hát ha termetre nem nagy is, de szeme valóban csodás és vitézi tekintete parancsoló.

BORBÁLA *(Boldogan.)* Ugy-e? Néni, csak világhódító, igazi hősöknek lehet ilyen félelmetes szemük!

ANNA *(Nevetve.)* Te bolond kis leány, mit nem láatsz benne!

BORBÁLA Való, amit mondok, mikor a körben először átfogta derekamat, szinte megdöbbenék a tekintetétől. Ő észre vette zavaromat s mosolyogva így szólt: „Ej, ej, hát olyan ijesztő csúf volnék?”

ANNA És te mit feleltél?

BORBÁLA Én csak pirultam s reszketve intettem neki, hogy nem, nem!...

ANNA No, nézze meg az ember!

BORBÁLA Aztán elmondta nekem, hogy sorsüldözte szegény lovag, ki a magyar király hadaival Boroszlóba került. Csak úgy, véletlenül... Nincs egyebe a kardjánál, de atyja kardja az és reméli, hogy olyan vitézül fogja forgatni, mint ő. Többször megkérde, sürgetve faggatott, hogy annyi fényes lovag közt mint vehetem észre épp őt, a legszegényebbet? És aztán beszélt szépen, mondott végtelenül édes dolgokat...

ANNA És te?

BORBÁLA Én csak a szemeit néztem, mert azok még többet súgtak meg nekem.

ANNA Hej, hej, elég baj lányom! Én nem is tudom, minek hallgatlak! Szegény fejem, én vagyok a bűnös!

BORBÁLA Óh ne mondd azt néném, a jó Isten a bűnös, ki egy vallomásra dobogtatja szíveinket. És néni, az igaz Isten igaz hitének védője ő, ne feledd; most nemsokára a hitetlen törökök ellen hadba készül. Megkérdezte tőlem, tudnék-e egy olyan ismeretlen, szegény lovagot, mint ő, követni a messze harci veszedelembé?

ANNA *(Felugorva.)* Az istenért, mit feleltél?

BORBÁLA Akár a világ végére!

ANNA *(Összecsapva a két kezét.)* Szent Isten! Na hát itt már igazán megáll az ember esze! Ilyen bűnös könnyelműség... Hisz, ismétlem, azt se tudod, miféle nemzet a lovag! A jó ég tudja kicsoda, micsoda, én faggattam eleget, de mindig csak tréfával ütötte el a dolgot s legfeljebb a szemem közé nevetett. Ha aztán nagyon találtam sürgetni, úgy rám nézett, de úgy! hogy mindjárt befogtam a számat. Beszél minden nyelveket, tud még magyarul is!... Ördögös egy kalandor, kin nem igazodik el az eszem. Barátja sokkal előkelőbb és kedvesebb, kitüntetés beszédjével...

BORBÁLA *(Hirtelen fölkel s aggódva néz körül.)* De jaj, hova lett? elhagyott-e vagy balszerencse érte. Néni jer, keressük... Tegnapelőtt az álarcos meneten láttam utoljára. Épp a híres magyar bajvivó, Dersfi István üldözött fonák bókjaival, mikor ő hirtelen közbelépett s félrelökte a tolakodót. Dersfi boszút esküdött.

POKI *(Előlépve.)* Szép kisasszony, barátom küldötte vagyok, mint rendesen.

ANNA *(Félre.)* No, itt jön a bűntárs, egyik tizenkilenc, másik egy híján husz!

BORBÁLA Tőle jössz? Óh mi jót hozasz?

POKI *(Sugva.)* Az ő szerelmét, szép kisasszony... *(Annához.)* S neked néni, aranyláncot *(ajándékot nyújt át)*, hogy türelmed fonala el ne szakadjon.

ANNA *(Méltatlankodva.)* Türelmem fonala máris elszakadt, vidd a láncot, vidd vissza a szerelmet is, egyik se méltó arra, hogy boroszlói polgárnőt ékesítsen. Te meg leányom, jer velem. *(Mefogja Borbála kezét.)*

BORBÁLA Megyek... *(Pokihoz.)* Óh, hát nem hagyott el?

POKI Rossz néni, egy percre várj még! *(Borbálához.)* Tegnap hozzátok készülénk, de a barátomnak szolgálata volt a felség körül. És ha a kötelességről van szó, nagyon szigorú ám Mátyás király!

ANNA *(Kíváncsian.)* Mátyás király, - hol van? Szeretném már egyszer közelről látni.

POKI Talán meg ma megláthatod.

BORBÁLA Nem vagyok én kíváncsi Mátyás királyra, csak őt ha láthatnám!...

ANNA No, jer már!

BORBÁLA *(Moraj a háttérben.)* Ki jön ott? - Egek, - Dersfi István.

NEGYEDIK JELENET.

Előbbieik. Dersfi, talpig vasban, lándzsával és paizsszal átvonul a színen, hogy a tribünök mellett a porondra siessen. Magyar harcosok kísérik és tüzelik őt, nép tolong körülötte, melynek sokasága zajongva lepi el a karzatokat.

ELSŐ MAGYAR HARCOS No pajtás, most aztán kitégy a magyar becsületért!

MÁSODIK MAGYAR HARCOS Ne kegyelmezz annak az ismeretlen Ritternek, aki bántani merte a magyart!

DERSFI *(Kevélyen.)* Csak bizzatok rám. *(Meglátja Borbálát és előre lép.)* Ahá, itt a szép kisasszony! No most majd elválík, ki méltóbb a kényes hölgyre. Egy csókot a viadal előtt! - nem tetszik? Akkor hát mondd meg ismeretlened nevét, legalább tudjam, kit küldök a más-világra, hahaha! *(Magyar harcosokkal jobbra el.)*

BORBÁLA Egek, mi lesz itt?

POKI *(Sebesen.)* Halld végre hát barátom üzenetét. Oda pillants a piacra *(trombitaszó kívülről)*, Dersfi István igazat mondott, most e percben lovagod ott fog lándzsát törni véle, színleg Boroszló rózsájáért, de voltaképp teérted...

BORBÁLA *(Elképedve.)* Érettem vív meg, azzal a győzhetetlennel?... Boldogságos szűz!

POKI *(Fölhág a baloldali terasz lépcsőjére és pillanatra maga is kétke-dőleg néz a lovagi torna felé.)* Igen, ezt a bajnokot még eddig nem győzte le senki, de azért ne féltsétek a mi lovagunkat. Jer szép kis-asszony!... *(Borbála és Anna szintén fölhágnak a lépcsőre.)* Most vonulnak föl éppen *(trombitaszó kívül)* ő az, aki túlfelől áll fekete lovon, leeresztett sisakrostélylyal. Ráismersz-e lándzsáján a te szalagodra?

BORBÁLA Az én szalagom!... *(Imára kulcsolja kezeit.)*

ANNA Szent Kleofás, de mekkora rémítőnek látszik vele szemben az ellenfele! Egy bástya lóháton... És mennyi cifra uri nép van ott a páholyokban! Az, aki középen áll és most épp beszél, az tán épp a magyar király. Juj de öreg.

POKI *(Mosolyogva.)* Az a vén?... Dehogy! Mátyás királynak ma dolga van és helyette a brandenburgi örgróf a tornabíró. Épp a lovagi szabályokat olvassa föl. Most int... *(Trombitaszó, csakhamar utána lódobogás hallatszik, a közönség zajong.)* Nézzétek, Dersfi már indul, sarkantyúba kapja lovát.

ANNA Borzasztó... mily dühödten vágat a mi lovagunk felé!

BORBÁLA *(Fölsikolt.)* De nem, a mi lovagunk se rest. Nézzétek, előre tör mint az istenítélet, mintha maga Mihály arkangyal ülne paripáján!

POKI Most összecsapnak. *(Roppanó fegyverzörgés.)*

BORBÁLA *(Eltakarja szemét.)* Boldogságos szűz segíts neki...

ANNA Jesszusom!

POKI Igen! A Dersfi lova hátra tántorodott, a mi lovagunk meg villám-ként most ugrat második rohamra. *(Ujabb fegyverzörgés.)* Nézzétek, lándzsája torkon találja ellenfelét! Rajta... Most kiemeli a nyeregéből...

ANNA Dersfi még kapaszkodik a kantárba, de már hátra dől...

POKI Kópjája kiesik a kezéből... megvan!

A NÉP *(Kívül, diadalkiáltással.)* Leverték a magyart!

POKI *(Nevetve, félre.)* No csak lassabban, várjatok egy kicsit! *(Fenn.)* Most nézzetek oda, lovagunk leugrik paripájáról! - a tornabíró felé tekint...

BORBÁLA Győzött hát. Győzött!

(A néző közönség leugrál a tribünökről s zajongva tódul be a színre. A magyar harcosok sietve hozzák az előtérbe a félig alélt Dersfit, a polgárok gúnyos kiáltásokkal követik őket.)

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbiek, Dersfi, a magyar harcosokkal. Magyar Balázs, Kinisi és Pongrácz indulatosan törnek utat maguknak a tömegben át.

A NÉP Legyőzték a magyart!

A MAGYAR HARCOSOK Lassabban, hékás!

MIND De hát ki az a győztes?

PONGRÁCZ Üstökömre mondom, szégyen és gyalázat! Ott, ahol komoly hadban győzött, tréfaviadalban teszik csúffá a magyart? Hol a király?

MAGYAR BALÁZS Úgy kell nekünk, mit parolázunk annyit hódolókkal!

KINISI De nem addig van az! Ki az a híres, aki belegázolt a magyar becsületbe, hol az a Ritter? Most majd velem gyülik meg a baja!

HARCOSOK Lassabban! Vissza! Fegyverrel!

Trombitaszó. Menet. Zene.

(Kinisi kardot ránt, véle Pongrácz és Magyar Balázs is. Indulatosan fordulnak hátra; hátul a torzsalkodó magyarok és német polgárok e percben utat nyitnak. A lovagi torna hírnökei trombitaszóval jönnek be, mögöttük lépked a tornabíró brandenburgi őrgróf, a lovagjáték előkelő közönsége, közöttük Roverella, Sternberg, Grafeneck, Tibrili. A középén Mátyás, talpig vasban, leeresztett sisakrostélylal jön előre. Jobbjában szalagos lándzsa.)

HATODIK JELENET.

Előbbiek, Mátyás, Roverella, Brandenburgi őrgróf, János őrgróf, Sternberg, Grafeneck, Tibrili. Előkelő hölgyek és urak. A brandenburgi őrgróf kíséretével az előtér baloldali részét foglalja el. Poki, Borbála és Anna már a bevonulás alatt a szín jobb oldalára, a kút mellé menekülnek. Mátyás, a csüggedten álló Dersfi mellett nyílt helyen középen áll.)

BORBÁLA Ő az... él, és élek én is, mert szeret!

BRANDENBURGI Vitéz ösmeretlen, győztél! Most azonban mondd meg ki vagy, hogy átadhassam neked a pályabért. Boroszló városának aranyrózsáját.

(Kinisi, Pongrácz, Magyar Balázs kivont karddal törnek előre, mögöttük a magyar harcosok. Mindannyian fenyegetőleg veszik körül Mátyást.)

MAGYAR BALÁZS Ki vagy te vakmerő, - cseh, lengyel, sváb, vagy micsoda nemzet!

KINISI Tornabíró uram, megálljunk egy szóra. Előbb velem végezzen a lovag, a magyar becsületért!

MÁTYÁS *(Dersfivel kezét fogva, felveti sisakja rostélyát.)* A magyar becsületért itt voltam már én; itt vagyok és itt is leszek mindig! *(Büszkén, emelt fővel néz végig a gyülekezeten, s tekintete végül szerelmes mosolylyal állapodik meg Borbálán.)*

MIND *(Föveget levéve és hátralépve.)* A király, ...a felséges Mátyás király!

BORBÁLA *(Aléltnan.)* A királyt szerettem! Óh én boldogtalan! Néni, el innen, menjünk!

ANNA A király!... hát ő lett volna a te szegény lovagod?
(Pongrácz, Kinisi, Magyar Balázs hódolva meghajlanak s kardjukat nyújtják Mátyás felé.)

MAGYAR BALÁZS Esdünk, bocsáss meg felség!

KINISI Király uram, hisz csak teérted akartam ellened küzdeni!

MÁTYÁS - Vége a tréfának, keljetek föl mind. Nincsen baj, magyar vitéz hullt a porba, de magyar győzte le és pedig a legelső magyar lovag, a király. Jól van ez így! Adja isten, hogy ezután se essék nagyobb szégyen nemzetünkön. *(Dersfit elviszik.)* Brandenburgi rokon, de te tornabíró vagy még mindig, ime, Mátyás volt az, aki legyőzte a magyart, add ki neki Boroszló aranyrózsáját!

BRANDENBURGI *(Tisztelettel előlép és bársonypárnán átadja Mátyásnak az aranyrózsát.)* Fölséges uram, imhol lovagi díjad.

MÁTYÁS *(Borbála felé pillant s a rózsát feltűzi.)* Boroszló rózsája.... szívemre tűzlek!

Éljenzés.

(Leveszi sisakját, egy apródnak átadja s kis, házi koronát tesz föl.)
 És most dologra urak! Kinek van kárnivalója? A király fogad.

PONGRÁCZ Uram király! itt, s nem a palotában?

MÁTYÁS A király, ki palotába zárkózik, a gyanakvás rettegő rabja s mindörökké kívül marad alattvalói szívén. Az én palotám a népem szíve, - itt vagyok, hát itt tartok udvart.

(Mozgalom a sokaságban, Pongrácz parancsokat oszt az apródoknak, azok biborszőnyeggel takarják le a baloldali terrász lépcsőjét és díszes széket helyeznek el rajta. Az udvari közönség rang szerint helyezkedik el a lépcsőn és a lépcső alatt. Borbála és Anna Tibrilivel a kút mellett maradnak.)

MÁTYÁS *(Borbála felé, halkán Pokihoz.)* Szende lélek, nem csalódtam benne. Remegni látszik szegényke, - nyugtatnád meg őt. Mondd meg neki, birodalmában Mátyás mindenneknek ura, királya, csak neki maradok szerelmes alattvalója, a régi!

ANNA *(Elképedve.)* Kiadta magát szegény lovagnak és te, bolond gyermek... te már követted volna!

BORBÁLA Követtem volna, de most? Most szegénységét többet nem osztathom meg véle... Néni, nézd, mint megvetendőre, máris mily kaján szemekkel néz rám a nép!

ANNA Nem ég ki a szemed? Mégse jössz?

BORBÁLA *(Mátyásra nézve.)* A király! Vonásaiban keresem a régi, kedves arcot, de könyeimen át csak koronája káprázatát látom. Szerelmeset álmodtam egy ifju lovagról, de megcsalt, - megcsalt: mire fölébredtem, - király lett belőle! Az álomnak vége!

(Fényes menet közeledik. Elöl az öt sziléziai herceg és János őrgróf hozzák rudakon a biboros baldakhint; azután a polgármester, a város kulcsaival, tanácsnokokkal.)

HETEDIK JELENET.

Előbbiek sziléziai hercegek, polgármester stb.

ROVERELLA *(Mátyás elé lépve.)* Mielőtt mások hódolnának, a pápa ő szentségétől áldást hozok, neked, az eretnek Podjebrád legyőzőjének, a kereszténység oszlopának, a világ, első fejedelmének, a magyar királynak!

Éljenzés, ágyúzás, harangszó.

PONGRÁCZ Imhol felség, trónod mennyezetét méltóan hordják a hódoló fejedelmek. Kik is: Boldizsár szagáni herceg, fehér Konrád és fekete Konrád oelsi hercegek, Frigyes liegnitzi, Henrik freistadti fejedelmek és végül Hohenzollern János örgróf, Brandenburg örököse!

*(Mátyás az emelvényen trónjára ül, a baldakhin alá. Körülötte a magyar főurak és az idege-
nek.)*

POLGÁRMESTER *(A tanácsosokkal a király elé járul.)* Felséges úr, hódolat neked Boroszló városa nevében és köszönet, amiért igazságot tevél polgártársaink között. Eddig féltünk, mint Mátyást a rettenetet, ezután szeretünk, mint Mátyást, az igazságosat. *(Félre áll.)*

STERNBERG Felség, itt, leghívebb Boroszlód falai közt, hódolat neked a cseh, morva és szilézi rendek nevében és mégegyszer köszönet, hogy elfogadád a cseh koronát! *(Félre áll.)*

Éljenzés, ágyúszó.

GRAFENECK Király uram, én a római császár, a felséges ausztriai Fridrik nevében üdvözöllek téged...

TIBRILI *(Közbeszól.)* Vigyázz uram, akár bikának mutatnál veres posztót!

GRAFENECK Uram örömmel szemléli vitéz Hunyad hódítását, de itt Boroszlóban a hős magyar már német földet hódít...

MÁTYÁS *(Indulatosan csap kardja markolatára.)* Kardom jogán e föld enyém! Elég, lovag ne ingerelj! Császárodat kiösmérem, fősvény, cselszövő és nem tartja a szavát. *(A magyar urak méltatlankodva zúgnak. Mátyás a Brandenburgihoz fordul.)* Hohenzollern Fridrik, rád jobban számíthatunk, ugy-e?

TIBRILI *(Félre.)* Egyik varju a másiknak nem vájja ki a szemét!

BRANDENBURGI Felséged kegyelmes irányomban és kitüntetés szövetségével...

MÁTYÁS Csak tanácsaid óhajtjuk, nemes rokon. S épp ezért, „barátságunk és jóindulatunk zálogakép” kétezer arany évdíjat utalványozunk neked...

BRANDENBURGI *(Szabadkozva vonul vissza.)* Felség, de zsoldos csak nem lehetek...

MÁTYÁS No ne szabadkozz annyit! *(Pongrácz egy iratot nyújt át Mátyásnak, aki azt fenn olvassa.)* „A szász választófejedelem özvegye hűbérmege erősítést kér, Rajnapfalzi Frigyes, Lajos és Albrecht bajor hercegek szövetséget ajánlanak...” Örvendünk!

BRANDENBURGI *(Halkan, János őrgrofhöz.)* Nem bánom hát, öcsém, fogadjuk el a kétezer arany évdijat! - Eh, ajándéklónak ne nézzük a fogát! *(Kön-tösébe rejti a pergamentet.)*

MÁTYÁS *(Lovaggá üt egy térdelő német urat.)* E perctől fogva magyar lovag vagy, el ne feledd: vitéznek kell lenned! *(Éljenzés. Népéhez szólva.)* Kivántok-e még valamit?

MAGYAR BALÁZS *(Mátyás elé lép.)* De most már én is kérnék valamit, felség! Magyar dicsőséged zengi hódoló széles e világ, - most már haza is gondolj egy kicsit. Üresen áll budai palotád, nincs asszony a háznál... Nagy e nemzet csak addig lesz, míg hős Hunyadi véred tartja. Kit hát szived is szeressen, a nemzetnek is tessen: méltó királynét adj nekünk!

A MAGYAROK
MÁTYÁS *(Lejön a trón lépcsőjéről, Borbálára néz.)* Kit szivem is szeressen! *(Komoran maga elé pillant.)* A nemzetnek is tessen?... Királynét!... Köszönet híveim, istenre bízom... *(Int, még egyszer Borbálára néz, azután az előbbi rendben az egész udvar el. Éljenzés. Csak Borbála, Anna, Poki és Tibrili maradnak.)*

NYOLCADIK JELENET.

Borbála, Anna, Poki, Tibrili. Esteledik.

BORBÁLA *(Mátyás után nézve.)* Álmodom-e ismét tündérszépet, gyönyörűt? Mintha dajkám meséjét hallanám, ő ígérte, hogy egyszer majd az óperencián túlról királyfi jön el értem, hogy szeressen. Boldogan hallgatám akkor és most... reszketek... Néni, koboldok játszanak-e velem, vagy igazán való mindez?

ANNA *(Az elvonuló udvar után bámul.)* Jaj, jaj, öreg fejemet már elveszítem én is, - ennyi fény! Szédülök belé. Hát ez a te szegény lovagod? Sose hittem volna, hogy voltaképp ilyen szép dalia!

POKI Ugy-e? pedig eleget láttad.

ANNA Hiába, a királyok csakugyan mind szépek!

POKI Pedig az imént még-még külömbnek tartál engem, méltatlan apródját?

ANNA *(Bámészan.)* Hogyan sejthettem volna?

TIBRILI Persze, az ilyet tudni kell előre...

ANNA Elég a fecsegésből! Egészen bolond vagyok már.

TIBRILI Bolond vagy néni? Sebaj, jó társaságba kerültél, én is az vagyok! Legalább ketten leszünk, *(meghajlik)* ép beillünk egy párnak.

ANNA Ki vagy te?... No nézze meg az ember!

POKI Vigyázz néni, ő a legokosabb ember... a király bolondja.

TIBRILI Igen. Ketten uralkodunk. Mátyás koma a bolondok, én az okosok felett. Ő komolyan teszi bolonddá a világot, én bolondozva okossá.

ANNA Eh, majd én veled töltöm az időt! Borbála jer!

POKI (Súgva.) Maradj szép kisasszony!

BORBÁLA (Remegve.) Oh, félek...

POKI (Súgva.) Éretted jön, nem a király, hanem hű kedvesed, a régi!

BORBÁLA Érettem jön? erőm elhagy!

POKI Csitt, a király!

ANNA Borbála, hamar!

TIBRILI Néni, te csak olyan légy, mint a gondviselés, résen légy, de ne szólj egy szót sem!

ANNA (Indulatosan.) De igenis, szólok! Leány, jer én velem, fogadj, szót! Átok lesz rajtad, a szégyen könyeivel egy életet sírsz még tele ez óráért! Óh, mit tegyek? Megállj, atyádhoz futok én... (El.)

TIBRILI Ej néni, várjon! Megkérlelem. Ha fél szemére sír is, a másikkal majd nevetni fog! (Anna után el.)

BORBÁLA Néni, ne hagyj el!

KILENCEDIK JELENET.

Borbála, Poki, Mátyás és egy hegedős. A szín egészen besötétedik, feljön a hold. Mátyás fehér lovagi köpenybe burkolva, a hegedőssel megjelenik a terrász mögött. A távolból népiünnepély fojtott hangja.

MÁTYÁS Sikerült a menetből elszöknöm. Senkisémet látott. (Megállva.) A szende bájt Isten álmodhatta-e szebbre?... Hol vagy?

BORBÁLA A király!... (Megragadja Poki kezét.) A boldogságos Szüzre, ne hagyj el, - lovag, védj meg!

POKI Magadra hagylak fogságban a gyöngéd szerelemmel. (Hegedőssel a terrász árnyékába húzza meg magát. A jelenet alatt minduntalan örködve kinéz.)

MÁTYÁS (A szökőkúthoz siet.) Szólj, miért menekülsz úgy előlem? (Hegedős lassu magyar melódiába fog. Borbála egy sikolylyal a lóca sarkába rejtőzik, a lomb alá s eltakarja arcát.) Megvagy!.. Lovagi díjamat, az aranyrózsát hoztam el neked... Mondd, hát mitől félsz úgy?

BORBÁLA (Térdre akar ereszkedni.) Felség, könyörülj rajtam! Felség!...

MÁTYÁS (Gyöngéden magához vonja.) Óh ne hervaszd e szóval szép szerelmünket! Nem a király, - kedvesed jött hozzád, - ismerj rám!

BORBÁLA (Álmélkodva néz Mátyásra s szeme félve állapodik meg a király kis házi koronáján.) Felség, nem merek...

MÁTYÁS (Mosolyogva veszi le koronáját s leteszi Borbála ölébe.) Te kis bohó, így ni, rám ismersz-e mostan?

BORBÁLA (Félve nyúl az ölébe tett koronához.) Dajkám tündérmeséje... (Észbe kap.) Király, könyörülj eszelős szolgálódon!

MÁTYÁS Kis sárga jószág, melynek nagyobb a súlya, semmint ragyogó a fénye! Oly jól esik megpihenni tőle, letenni, angyalom, a te öledbe...

BORBÁLA Az én ölembé?!...

MÁTYÁS De mondsza hát, rám ismersz-e mostan?

BORBÁLA *(Félénken emeli föl szemét Mátyásra s arcát lassan boldog derű önti el.)* Felség, merjem-e hinni? Szemeidhez fohászkodom, e szemek nem csálhatnak meg egy szegény, védtelen leányt? *(Ránéz hosszan.)* Ő az, mégis ő az, a régi, a hű... *(Feje lassan a Mátyás páncélos vállára hanyatlik. A hegedős halkan játszani kezd.)*

MÁTYÁS *(Megcsókolja.)* Az első édes csók e szüzi ajkáról!

BORBÁLA *(Fölocsudva.)* Szerettem egykor egy szegény, hű lovagot, neki szántam első csókomat, vajjon ő kapta-e meg?

MÁTYÁS *(Hévvél.)* Ő kapta meg, angyalom, ő az, aki szeret!

BORBÁLA *(Szomoruan.)* Szerettem egykor egy szegény, hű lovagot s álmodtam boldog esküvőről! Azt hívém, angyalok pergetik orsómat, arany-szálat fonnak, aranyszálból szőnek menyasszonyi ruhát nékem...

MÁTYÁS Mondd, hogy szeretsz!

BORBÁLA Elszakadt a fonál az angyalok kezében és nem lesz nékem soha menyasszonyi ruhám! Egy hű lovagnak szántam, de királynak adtam első csókomat... *(Fölriad.)* Legyen az utolsó! Minden szentekre, engedj bujdosnom szégyenemmel...

MÁTYÁS Egy második csókot adjál hamar, hogy meghazudtoljad balsejtelkedet!

BORBÁLA *(Maga elé bámul.)* Koronára hullanak könnyeim, sárga arany, nyomtalanul peregnék le rólad, még csak meg se rozsdásodol tőlük!... Óh nincsen szíve ennek az aranynak!

MÁTYÁS És ha volna szíve ennek az aranynak angyalom, azt hiszed öled helyett nem fejedre tettem volna a koronát? Te életem egyetlen szép szerelme, - téged illetve meg az... És jaj, nem tehetem! Isten kegyelméből királylány lehet a férfi, ha koldus gyermeke is, de királynénak születnie kell...

BORBÁLA *(Fölriadva.)* Oh, fuss tőlem, vagy engedj menekülnöm! Hallottad az imént? Néped királynét akar, méltót, kit szíved is szeressen, nemzedetnek is tessen!

MÁTYÁS *(Megragadja kezét és tartóztatja, komoran bámul maga elé.)* Kegyetlen végzet, hát csak az én szívemnek tiltják, hogy szabadon dobbanjon édes szerelemre? Borbála, felejtünk mindent, tied vagyok, szeress te is!

BORBÁLA *(Mátyás kezére hajolva.)* Szolgálódnak születtem én, - a végzet így akarta!

MÁTYÁS Szeress! Védő angyaloként a te szende lelked viraszszon. Mátyás felett, - a te szerető kebleden pihenjem ki a harcok fáradalmait... Borbála, nem tudod te: az élet zordon iskolája volt osztályrészem gyermekkorom óta. Fondor gyalázatok, gyilkos merények és

hosszas rabság hervaszták bennem az ifju gerjedelmeket, - a pallos, mely László bátyámnak fejét vevé, felém is sujtott s már mint gyermek, a hóhér kardjának villanása avatott férfivá engem. Büszkeségem, hogy nem királynak születtem én, de a legkevélyebb nemzet akarata tette meg fejedelmévé Mátyást! Börtönből vittek a trónra. Két hitvesem, kiket nem szívem szerelme, hanem ellenségeim gyűlölete kénytelen adott nekem, a boldogságnak egy sugarával sem melegített föl engemet. Czillei Erzsébet, a cseh Katalin!... Elhaltak, mielőtt ismerhettem, szerethettem volna őket. De most megláttalak téged, te elkésett tavasza ifjuságomnak, életem első szerelme s érzem, az utolsó. Te fehér galamb, - légy te a fekete Hunyadi holló párja! Vélem jössz ugy-e?

BORBÁLA *(Álmodozva.)* A jövőbe szeretnék látni... Szégyenembe rejtőzve, érzem, hogy boldogtalan leszek nagyon, szenvedni fogok sokat, de legalább éretted szenvedek majd. El fog jönni egyszer az ismeretlen nő, akit szeretned kell, a méltó királyné...

MÁTYÁS Csak arra gondolj, hogy szeress!

BORBÁLA És engem majd elhagysz, de ne feledd, én szeretni foglak akkor is, mindig... Oh, takarj el a kaján szemek elől palástod szegélyével... Csak egy szívem van, csak egyszer adhattam oda neked, királyom, kedvesem!

MÁTYÁS Együtt térünk meg a szép Magyarhonba... Tejfel-mézzel folyó drága föld, hősök bölcsője, vitézség iskolája, diadalmak hazája! Ott szeressük mi egymást! *(Átöleli Borbálát, s pár pillanatig így hallgatják a hegedőst.)*

TIZEDIK JELENET.

Mátyás, Borbála, Poki. Nép.

BORBÁLA Rettegek, meglátnak, óh ments meg a szegénytől!

MÁTYÁS *(Köpenyébe burkolja Borbálát.)* Enyém vagy, jöszte velem a tündér Magyarhonba!

BORBÁLA Dajkám megigérte... Szeretlek, követlek! *(A nép elől menekülve, mindketten el.)*

NÉP Hol a király! Mátyás király. Vállainkon hadd vigyük diadalba!

(Bejönnek. Tánc. Éljen Mátyás király kiáltások. Tánc alatt a függöny le.)

- Vége az előjátéknak. -

ELSŐ FELVONÁS.

Góth stilű trónterem a budai várban, melyet azonban az olasz renaissance pompája tesz derüissé. A kupolaszerű mennyezet a zodiahis jeleivel együtt a csillagos ég constellációját abban a pillanatban ábrázolja, mikor Mátyás király a világra jött. Hatalmas gobelin függöny választja el az előtért a belső teremtől. Jobbról lépcsőzetes trón, ez előtt ajtó, balról szintén ajtó; köröskörül a falak mentén vánkossokkal letakart lócák. A padló olaszos mozaik; a falakat a magyar szent királyok, a Hunyadiak, továbbá „Daróczy László hőstettei” ékesítik, amint a moldva lándzsáknak neki rohanva fölládozza magát.

ELSŐ JELENET.

Sanzio, majd Bollani és Társa, aztán Beatrix.

- SANZIO *(Jön, alattomosan néz körül.)* Ma nagy napunk lesz... *(Meglátja a belépő Bollani és Társát.)* Jó reggelt Bollani mester, nos, hogy aludt Velence? Hirekért jösz?
- BOLLANI Sanzio, mi ujság? A király s királyné kibékölték-e már?
- SANZIO Pszt!... Az a fattyu Corvin még nem trónörökös. Olasz ügyünk nem áll rosszul...
- BOLLANI *(Társához.)* Irjad...
- SANZIO De ördög és pokol! Most ezt a boroszlói asszonyt játszák ki ellenünk!
- BOLLANI Borbálát, ki itt lakik a vár alatt?
- SANZIO A fattyu anyját... Pszt, a királyné!
- BEATRIX *(Indulatosan jön bal felől, óvatosan körülnéz.)* Ti vagytok, hű olaszaim? *(Int, apródok el.)* Sanzio! *(Halkan.)* Mégse jött levél Milánóból? *(Bollani ágaskodva hallgatózik, társa jegyez.)*
- SANZIO Sebaj, - kémünk megbízható!
- BEATRIX Feszületem ma megrepedt ágyam felett, rosszat sejtek... A cseh király, Ulászló sem felel levelemre.
- SANZIO A cseh király felséged szépségének szófogadó rabja. Hisz mindenre azt mondja: „Dobzse!”... Dozse László, gyöngé László...
- BEATRIX *(Mosolyogva.)* Hisz gyöngesége lesz a mi erőnk. Szemet azért vetettem én reá, - puha viasz ujjaim közt, azt gyúrok belőle, amit akarok...
- SANZIO Egy bábót ugy-e? Bábkirályt...
- BEATRIX Ki mellett én leszek az igazi király...
- SANZIO Magyar király... De a felséges Mátyás?

BEATRIX *(Összeszorítva öklét.)* Oroszlán ő... legyőzni nem tudom. Ma még egyszer megkísértem... *(A magyar urak megjelennek a háttérben.)*

BOLLANI A magyar urak itt jönnek.

SANZIO *(Gúnyosan.)* Kedves nép!

BEATRIX *(Dühösen.)* Vad skytha barbárok...

BOLLANI *(Sanzióhoz.)* Vigyázz, Atila sarkával még egyszer ránk taposnak!

BEATRIX *(Idegesen nevet.)* Venite, non mi abbandonare per l'amore di Dio...

BOLLANI *(Az előre jövő urakra nézve.)* Brutta gente!

SANZIO Maladetta canaglia! *(El, Beatrix és Sanzio jobbra.)*

MÁSODIK JELENET.

Udvari sokaság. Az ajtóknál és a félrehúzott függöny mellett ruthén ajtónállók örködnek. Báthory, Ujlaki, Szentgyörgyi, Dóczi, Filipecz, Bakócz, Magyar Balázs és Kinisi bevonulnak. Bollani társával híreket szimatolva, jegyezgetve jár az urak közt, később: Zápolya, Székely Jakab.

MAGYAR BALÁZS *(Kezet nyújtva az uraknak.)* Adjon Isten, régi bajtársak!... Bizony, mi már csak a csatatéren látjuk egymást, vagy akkor, mikor udvart állani rendelnek Budára. *(Megrázza Báthory kezét.)* No vajda uram, hát szorul a török Erdélyben, Moldvában?

BÁTHORY Szorul bizony, - hát a temesi végeken?

KINISI Ad az Isten ellenséget, mint mindennapi kenyeret. Egy kocsi törökfejet most is hoztam ajándékba a királynak, cserében azért a kocsi magyar fülért, amit a basák Stambulba küldtek... Hej, végre-valahára megfogluk a hitetlent.

SZENTGYÖRGYI *(Gúnyosan.)* Fogja kegyelmed a törököt, - de vajjon a török elereszti-e?

KINISI *(Megvetően.)* De el ám! Ha kutyafejű is, becsületesebb ellenség, mint a gróf úr barátja, az osztrák Fridrik, akitől a császári koronát kapta címerébe. Különben, hisz békét kér a török, épp ma fogadja basáját a király.

UJLAKI *(Lelkesen.)* Hát urak, nagy a Mátyás dicsősége keleten, - de nyugaton is! Itt jönnek a bécsországiak, ni. *(Zápolya és Székely belépnek.)*

FILIPECZ No, mi ujság helytartó uram Bécsben? Fizeti-e a sarcot a császár?

ZÁPOLYA Eh, az osztrák csak szóval fizet, de mi meg kardlappal. Úr a magyar Bécsben.

SZÉKELY De Stiriában is. Hej, urak, magyarul tanul a német!

KINISI Ördögadta németje! Már én csak jobb szeretem a törököt verni, - az a magyar ember szent kötelessége.

ZÁPOLYA Hát kegyelmed csak bomoljon napkelet felé, de én azt mondom, nyugatra törjön a magyar. Többet ér az, ha a németet verjük...

BAKÓCZ Többet bizony, Mátyás királynak már is meg van a voksa Ausztriáért a német választók közt...

FILIPECZ Egyszóval: a magyar királynak német császárrá kell lennie!

ZÁPOLYA, FILIPECZ, BAKÓCZ, DÓCZI Császárrá kell lennie!

MAGYAR BALÁZS Hát aztán mire jó az?

KINISI *(Vállat von és elfordúl.)* Hát csak hadd legyen, ha akar, én már csak királyomnak fogom tisztelni azon túl is. Ez a sok pennaforogató, meg talján szószátyár egészen kiforgatja Mátyást a magyar mivoltából. Pennával akarnak kormányozni! Már mi csak azért, se tanulunk meg írni, úgy-e Balázs apám?

MAGYAR BALÁZS Írtunk mi karddal eleget öcsém.

SZENTGYÖRGYI *(Báthoryhoz és Ujlakihoz.)* Országos tisztségeken ez a sok jöttment paraszt nép! *(Kinisiékre mutat.)* Hej, mi már akkor is voltunk valamik, mikor a Hunyadiak még semmik se voltak. Ki ez a Kinisi? Egy molnárlegény, hát a mindenható váradi püspök Filipecz? Egy morva csizmadiának a fia, hát Bakócz? valami koldusdiák...

KINISI *(Magyar Balázsszal, Filipecczel és Bakócczal áll együtt, kik mind gyanakodva néznek Szentgyörgyiére.)* Tán bizony megint az őseikről beszélnek ezek a gögös régi urak? Én vagyok az ő, nem ők, ők már csak utódok!... Szentgyörgyi, Gara és a többi? A hány van, mind összeesküdt, mind német, veszedelmet hozott az országra. *(Körülnéz.)* Soká várunk urak, ez az a híres olasz regula?...

BOLLANI *(Társához.)* Irjad: a királyt mindegyre nehezebb megközelíteni!... a magyarok féltékenyek az olasz befolyásra...

MAGYAR BALÁZS *(Kinisivel és Dóczival sétál.)* Boroszló?... Hej, megöregedtünk azóta vőm uram! Csak a felséges Mátyás vagyon még mindig a régi, fiatalos egészségben. Hja, nem csoda, szép nápolyi asszony oldalán...

DÓCZI Bizony a felséges Beatrix szebb, mint valaha, angyali bűbájosság van benne!

KINISI *(Megáll.)* Vagy tán ördögi... Megbabonázta vele a királyt.

MAGYAR BALÁZS Pedig bizony már tíz éve, hogy házások.

BOLLANI *(Odaferkőzve.)* De azért még ma is az a szentírás, a mit a szép királyné akar. Mindent kivisz a felséges Mátyásnál... Nem hiába olasz asszony!

KINISI *(Félre.)* Ebadta velencése, hogy tudja!

BOLLANI Csak a velencei követek tudnak mindent... Hohó, a váradi püspök Corvin Jánosról beszél.

FILIPECZ *(Köréje gyülekeznek mindannyian.)* A mint mondom urak: csak a mindenható Isten *(keresztet vet magára)* láthat tisztán a felségek viszálykodásában. A király, ki, mint tudjátok, Nagy Sándorként szokott ketté vágni minden gordiusi csomót, az egyszer habozni látszik. Örököszt már alig remélhet a felséges Beatrixtól...

MAGYAR BALÁZS	Már bajosan! Hej, pedig de vártuk azt az örököszt tíz esztendő óta! A Mátyás fiát!...
MIND	A Mátyás fiát, bizony vártuk.
FILIPÉCZ	Az országos bizonytalanságban csak egy bizonyos. Napról-napra jobban kiemeli a homályból János herceget. Kitünteti, elhalmozza javadalmakkal...
SZENTGYÖRGYI	<i>(Félre.)</i> Igen, a Bánffyak, Garák, meg Perényiek elkobzott javait adja neki. Ma-holnap a leggazdagabb úr lesz ez a Hunyadi-fattyu...
SZÉKELY	Hátha nem hit alatt született is, azért az én bajtársamnak, az öreg Hunyadi Jánosnak az unokája ő. <i>(Szentgyörgyre nézve.)</i> Jobb, mint egy idegen, Isten éltesse!
MIND	<i>(Egymásra nézve, vontatottan.)</i> Hisz az való, Hunyadi vér, - Isten éltesse!
UJLAKI	<i>(Hevesen.)</i> És, ha Mátyás király akarná, - mért ne lenne János herceg az örökös?
ZÁPOLYA	<i>(Vállat von.)</i> Eh, az anyja...
UJLAKI	Be kevély lett kegyelmed, Zápolya István! Kevélyebb nálam, pedig az én apám király volt, bosnyák király. No hát én azt mondom: a magyar király elég hatalmas, nincs neki szüksége arra, hogy asszony származásában keressen trónjának támaszt. Egyenranguvá lesz vele minden nő, kit szerelmére méltat. János herceg az ő fia, - ne az anyját, az apját nézzétek!...
FILIPÉCZ	Csak hogy a felséges Beatrix nyilván észrevette a király szándékát és nagyon ellene van a János herceg felmagasztalásának.
BAKÓCZ	Gyűlöli...
FILIPÉCZ	Addig szerette, míg a király papnak szánta, de most, hogy a felséges Mátyás megkérte fia számára Sforza Bianka milanói hercegisasszony kezét...
BAKÓCZ	Most vége-hossza nincs a palotában a panasznak, meg a szemrehányásnak.
KINISI	Hát mi lesz, ki lesz erősebb, a király-e, vagy a királyné?
DÓCZI	Szép asszony, nagy az ő szerelmes hatalma a felséges Mátyás felett!
BOLLANI	<i>(Félre.)</i> De nagy ám és ha ti tudnátok, a királyné mint dolgozik Milanóban János herceg ellen!... Ezt is csak mi tudjuk, a velencei követek.
BÁTHORY	<i>(Gőgösen.)</i> Hát viszálykodnak a felségek? No, mi majd csak várunk...
SZÉKELY	<i>(Ujlakihoz.)</i> Örül hát Borbála asszony, hogy feljön a napja?
UJLAKI	Nem tudom, nem afféle nagyravágyó fajta. Áldott keresztyén lélek! Sose kért még a királytól semmit, sose fogadott el donációt se maga, se semmiféle rokona számára. Szerényen meghúzódva ott él házában a vár alatt... <i>(Halkan tovább beszél.)</i>

BOLLANI

(Oda figyel, aztán társához.) Irjad... A király visszatér hozzá. Újra szereti, még mindig szereti...

(Jelentik: Ő felsége a király. Menet.)

HARMADIK JELENET.

Előbbiek. Jobb felől belép Ráskai, utána kézenfogva vezeti Mátyás Beatrixot. Mögöttük baldachin alatt bibornoki öltönyben Hippolyt, Antónia, Kanisay Dorottya, Poki, Sanzio, Tibrili, Ugoletti, Bonfinius, Galeotti és feketeseregbeli testőrök.

RÁSKAI A felségek! *(Az urak összeszedik magukat a Mátyás parancsoló szeme előtt.)*

MÁTYÁS Kedvelt híveink, az a szeretet, amelylyel királynénk ő felsége iránt viseltetünk, arra ösztönzött bennünket, hogy unokaöcscsét, Estei Hippolyt ferrarai herceget esztergomi érsekké kinevezzük. Mielőtt egyebekbe fognánk, legelső alattvalónkként az ország színe előtt le fogja tenni a hűségesküt kezeinkbe... *(Hippolyt és kísérete átvonul a színen s fenékben el.)*

Éljenzés.

KINISI *(Súgva Magyar Balázshoz.)* Láttá-e Balázs apám, akkora mint az öklöm...

MAGYAR BALÁZS No, ha már Taljánországba küldtek primásért, akkor nagyobbat is hozhattak volna.

MÁTYÁS Aztán ünnepre hívtunk volna benneteket urak máma, a magyar fegyverek diadalának ünnepére. Évtizedes szakadatlan harcok után legyőzve immár a pogány török, békét kérő basája itt áll ajtónk előtt. Köszönet nektek vitézek! Báthory!... te, aki Béctől Moldváig mindenütt győztél. Magyar Balázs!... te, aki még az olasz Otrantóból is kiűzted a hitetlent... Ujlaki herceg, te a bosnyák végek bástyája és végül Kinisi, te Mars Istennek legkedvesebb gyermeke...

KINISI Felség, ne add meg a békét, *(kardjára csap)* húszezer embert nekem s Ázsiába verem vissza a pogányt!

MÁTYÁS *(Indulatosan.)* Hát nem akartam én a békét most sem! Bajazed szultán ellen öcscsét Dsem herceget akartam trónra emelni, hisz tudjátok, hogy egy elrabolt nagynéném révén rokonom ő... Meg akartam menteni az egész keresztyénséget! De im magamra hagynak a keresztyén fejedelmek, ő szentsége a pápa őrzi Dsem herceget s nem akarja nékem kiadni. S a császár? A fondorkodó császár számít legjobban arra, hogy mi magyarok a török ellen elvérezzünk. Félt, hogy római királynak találjanak megválasztani engem, Ausztria herceget, hát nem hívott meg a frankfurti választó gyűlésre. Jó, hát békét kötök a törökkel, de csak azért, hogy Ausztriában megvessem a lábamat. Ha tovább is a pogánynyal vesződünk, nyakunkra nő a német. Zápolya! te vagy már büszke Bécssem helytartója s te öreg

rokon, Székely Jakab, Stiriám kormányzója... És még valamit akarok tinektek mondani, ami atyai szívemnek oly kedves... *(habozik.)* Majd odabent... Jertek urak! *(A királynét kézenfogva odavezeti a magyar főurakhoz, aztán még hátraszól Ugolettihez halkán.)* Kézsítsétek elő fiamat, János herceget, mondjátok meg neki, itt az idő, nagyot akarok véle...

(Mindannyian jobbra el, csak Bollani és társa maradnak az ajtónál.)

BOLLANI *(Bepillantva a trónterembe.)* Írjad... fényes fogadtatás... *(Trombitaszó künn.)* ajándékokkal belép a török követ. Térdre borúl Mátyás előtt... A szultán... öt évi békét kér!... Most Estei Hippolyt teszi le az esküt... *(Trombita.)* A király fölkel, fogadok, Corvinról akar szólni, de Beatrix karját érinti, Mátyás haragosnak látszik... Mi lesz itt? *(A kijövő Tibrilihez.)* No bolond, mi volt odabent?

TIBRILI A gyerek érseknek leesett a piros süvege a fejéről, hát én vettem fel... *(Kacag.)*

BÁTHORY *(Kijön.)* Igen, bolond teszi gyereknek a fejére a Vitéz János érseki kalapját!

SZÉKELY *(Kijön.)* Ej, mosdatlan gyerekké lesz ez az ország, ennek a szép nápolyi asszonynak a kezében.

TIBRILI *(Visszapillant a trónterembe.)* El innen, urak, de hamar! Haragosan jön a király; zivatar lesz! *(Mind el, balra.)*

NEGYEDIK JELENET.

Mátyás, Beatrix.

MÁTYÁS *(Indulatosan jön, Beatrix évődve nyúl utána.)* Mit mívelsz velem, te asszony?...

BEATRIX Csak nem haragszol rám ezért a semmiségért?

MÁTYÁS Mindenkit legyőztem, csak téged nem foglak tudni legyőzni soha?

BEATRIX Legyőztél Mátyás, hiszen szeretlek.

MÁTYÁS Ördög és pokol, hálátlan vagy! Hát nem teszek meg éretted mindent? Az egész országgal szembe szállok cselszövő olaszaidért, védem atyádat, a nápolyi királyt a pápa ellen. Csak az imént neveztem ki serdülő öcsédet, Aragoniai Jánost, esztergomi érsekké, ennek halála után pedig ezt a Hippolytot tettem meg primássá, egy még gyerekebb gyereket, ki az orrát sem tudja maga megtörölni... Mindezt csak a te szeszélyes jó kedvedért. De bezzeg ha én aztán egyetlen fiamnak, Corvin Jánosnak a nevét említem...

BEATRIX *(Siránkozva.)* Ne mondd tovább, megbántasz, asszonyi érzésemben, téged szerető, legszentebb asszonyi érzésemben bántasz meg!

MÁTYÁS Megbántalak? Ugyan mivel? Azzal, hogy birodalmam számára trónörökösről akarok gondoskodni? Hogy nem akarom csehek, lengyelek, osztrákok, minden idegenek prédájára hagyni? Ah ösmerem én vitéz, de békétlen fajomat, mely maga felett oly nehezen tűr meg királyt a maga fajtájából. Nemzeti dinasztiát akarok most adni a magyarnak. Ah, a férfi csak a jelennek lehet ura, a jövő az asszonyok kezében van. Nekem van fiam, Corvin János és most itt az idő, hogy...

BEATRIX *(Ajkába harap.)* Hisz szeretem János herceget, a te fiad, de...

MÁTYÁS *(Indulatosan.)* Semmi de, - vége legyen már egyszer ennek az örökös panasznak!

BEATRIX De gondold meg, egy... egy fattyat akarsz trónodra ültetni?

MÁTYÁS Fattyu?! És ezt te mondd? De hát még ti olaszok beszéltek? Hát a ferrarai Leonello d'Este hat testvérével együtt nem fattyu? Hát a te tulajdon édes atyád, a nápolyi király, nem törvénytelen gyermek-e?

BEATRIX *(Összeszorítva öklét.)* Atyámat bántod?... *(Kacag.)* Voltakép miért is indulatoskodol most? Hiszen csak meggátoltalak abban, hogy nekem, a királynénak tett ígéretedet meg ne szegjed a rendek előtt!

MÁTYÁS *(Komoran.)* Igen... újra megígértetted velem, hogy várok még Jánosom felmagasztalásával.

BEATRIX *(Előre hajol és megragadja Mátyás karját.)* Megígérted... emlékszel-e tegnap, mikor jó éjszakát kívántam neked?

MÁTYÁS *(Ellágyulva.)* Emlékszem... Hiszen ha karjaid nyakam köré fonod, ha csókjaiddal megbabonázol, akkor megfeledekzem mindenről és megigérek mindent...

BEATRIX *(Suttogva.)* Szeretsz hát mégis?... Én dühöngő oroszlánom, kit csak én tudok báránynyá szelidíteni!

MÁTYÁS *(Végigsimítva homlokát.)* Nem tudom már, szeretlek-e, vagy sem? *(Merően néz Beatrixra.)* Ármányt, - olykor bünt sejtek benned, - olykor megfojtanálak. A forró vágy s a még forróbb gyűlölet közt esztelen hánykolódom...

BEATRIX *(Szenvedélyesen.)* Csak gyűlölj! - kibéküléskor annál jobban fogsz szeretni azután...

MÁTYÁS Ördögöm vagy angyalom vagy-e? Oh, ha tudnék a szemeidben olvasni?

BEATRIX *(Kacérul feléje hajlik.)* Olvassál drága uram, királyom! *(Egymás szemébe néznek.)* Ah, én a szívedben olvasok Mátyás! Kettős érzés emészt. Ott a vár alatt a kis házban lakik az a másik asszony...

MÁTYÁS *(Szigorúan.)* Borbála?

BEATRIX A nevét ki se mondom... gyermeked anyja! Tőle kellett elhódítanom téged, s most - tudok mindent - járni kezdesz hozzá megint...

MÁTYÁS A király megy el gyermeke anyjához...

BEATRIX Oh ne védekezzél! Én, a hitvesed, szólok-e valaha érte? Csak járj hozzá... szegény német leány! Én olasz asszony vagyok, tőlem nem szabadulsz Mátyás!

MÁTYÁS *(Dacosan ragadja meg Beatrix két kezét.)* És ha egy napon eltaszítanálak?

BEATRIX *(Pillanatra megijed, aztán félve átöleli nyakát.)* Akkor szépen a nyakad köré fonnám karjaimat, így ni! és eszedbe juttatnám szerelmünk észvesztő első napjait... Ah, a közönséges halandók boldogabbak, előbb szeretik meg a lányt, aztán veszik el, - te fejedelem voltál, soh'se láttad előbb a nápolyi királyleányt s csak azután szerethetél meg engem, mikor már mint hitvesedet hoztak karjaidba. Szived másé volt, tudtam, hogy küzdenem kell érte, de örömmel vettem föl a harcot, hisz olasz szívemnek eleme a szerelmi tusa... Emlékszel-e, mikor Fehérvár alatt leszálltam lovamról és hódolón térdelék eléd? Álmélkodva emeltél föl...

MÁTYÁS *(Álmodozva.)* És megcsókoltalak...

BEATRIX *(Mosolyogva.)* A déli nap hevét hoztam neked szemeimben, a nápolyi tenger viharos mélyét szívemben s a sorrentói rózsák bódító illatát csókjaimban? Te mondtad, te mondtad azt is, hogy szenvedélyem olyan, mint a tarantella csipés, bele kell abba halni, de a boldogságtól... Szived másé volt, *(Diadalmasan.)* elhódítottalak Borbálától!

MÁTYÁS *(Töprengve.)* Elhódítottál...

BEATRIX Tíz éve már annak, de hidd meg, az ember csak azokban az években öregszik, amikor nem szeret, és én mindig szerettelek... Mátyás, nézz rám!

MÁTYÁS *(Ránéz.)* Szép vagy.

BEATRIX *(Suttogva.)* Érzem, szeretsz még mindig! *(Félre.)* Itt a perc! *(Fenn.)* No lásd irántam mily igaztalan voltál megint! Hogy én Corvin Jánost gyűlölném?! Hisz szerető szívvel akarok gondoskodni róla. *(Habozva.)* Attól félek, hogy Sforza Biankát a... a capuai herceg találja elnyerni János herceg elől...

MÁTYÁS *(Nyugtalanul kel föl.)* Honnan gondolod?

BEATRIX *(Zavartan.)* Hisz csak úgy mondom... Arra az esetre vétesd el vele bátyámnak, Federigo nápolyi hercegnek a leányát.

MÁTYÁS *(Gyanakvóan.)* Miért? Családotokba akarjátok becsalni a fiamat?... *(Indulatosan.)* Nápolylyal akarjátok megfojtani János herceget, mint egykor Endre királyfit? Ördögös cselszövés a hátam mögött.

BEATRIX *(Félre.)* Ez baklövés volt, új nyilat reá! *(Fenn.)* Esküszöm, megkapod a Federigo leányával Dsem herceget!... *(Látva Mátyás haragját.)* No, nem, nem szóltam semmit. *(Mátyás elé megy.)* Minden úgy lesz, ahogy te akarod. Ha tudnád, híven, szeretettel mennyit tettem már Milanóban a János házassága érdekében...

MÁTYÁS *(Örömmel.)* Beatrix, ha ez igaz volna! Oh, csak a lelkedbe láthatnék...

BEATRIX Mivel bizonyítsam? Szerelmemre fogadjam?

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbiek, Poki.

POKI *(A függöny mögül.)* Felség!

MÁTYÁS Te vagy az Poki? Mi baj?

POKI *(Belép.)* Egy sürgős levél királyom. *(Beatrix láttára köntösébe rejt a levelet.)*

BEATRIX *(Indulatosan.)* Előlem rejtegeted, a királyné elől? Uram király, fenyítsd meg a vakmerőt! *(Kikapja a levelet Poki kezéből s Mátyás felé nyújtja, közben a pecsétre pillant s megdöbben, félre.)* A visconti sas a pecséten... *(Poki el.)*

MÁTYÁS *(Felbontja a levelet.)* Mi ez? Maga Lodovico herceg ír Milánóból!?

BEATRIX *(Félre.)* Egek!...

MÁTYÁS *(Olvassa.)* „Felséges rokon, ezt az elfogott levelet hűségünk jeléül küldjük el neked. Lásd meg belőle, mily nápolyi fondorlatok működnek ellened legközvetlenebb közeledből, de viszont követünk által győződj meg arról is, hogy mind e fondorlatok nem tudtak eltántorítani bennünket tőled és János hercegtől”... Itt az elfogott levél, *(megdöbbenve néz Beatrixra)* a Beatrix írása! *(Olvass.)* „Örömmel hallom, hogy ügynökeink jól működnek Milanóban! Bianka hercegnő már annyira utálja Corvint, hogy inkább Clarissa-apácának, kolostorba megy... Csak rajta, fessétek a fattyút még gyűlöletesebbnek, még rútabb, még sántább szörnyetegnek; mert amíg élek, bele nem nyugszom ebbe a házasságba, amíg élek, Corvinból nem lesz magyar király!” A Beatrix írása. *(Ránéz.)* Az ég szakad le rám, higgyek-e szememnek?

BEATRIX *(Ideges kacajjal fut Mátyáshoz, mintegy ölelni akarván.)* Az én szavamnak higgy, ha szeretsz!... Ostoba tréfa az egész, tépd szét... *(Elakad, Mátyás tekintete elől rettegve hátrál meg.)*

MÁTYÁS Mint a ki fekhelyén kígyót talál, riadok észre! Hát olasz komédia volt mind e szerelem? A pokol démonai lakják lelkemet? Hazugság a veséd, ármány a szíved, gyehenna még a lehelleted is... *(Hozzá rohan.)* Ha királyné nem volnál, - de hiszen önmagamát becsülöm meg benned - -

BEATRIX Uram, bocsáss meg, - eszemet vevé a féltékenység, épp mert téged szeretlek... Uram!

MÁTYÁS *(Elfordulva, kiszól az ajtón.)* Itt a milanói követ? Az urakat hívatom tanácsba.

BEATRIX És a királynét?
 MÁTYÁS Többet nem Beatrix. Elszakadt a fonál, közöttünk. *(Hosszan ránéz.)*
 BEATRIX Uram hallgass meg! *(Féltéredre ereszkedik. Mátyás el.)*

HATODIK JELENET.

Beatrix, Antónia, Dorottya, Sanzio, Canano.

BEATRIX *(Magára maradva felkel s indulatosan kap a fejéhez.)* A Solfatara kénköves poklára! Olyan bágyadtnak látszott karjaim közt, azt hittem, mindent merhetek... Elárultak! *(A baloldali mellékajtóhoz fut.)* Antónia, Sanzio! Hol vagytok?

ANTÓNIA *(Óvatosan belép, mögötte Sanzio.)* Parancsolj felséges asszonyom!

BEATRIX *(Indulatosan.)* Mit váratatok?

ANTÓNIA Felséged a királylyal társalgott egyedül...

BEATRIX Hát nem megmondtam nektek, hogy még ha a királylyal vagyok is egyedül, mindig a közelemben maradjatok? Mi történt? *(Dorottya belép.)* Ki az ott? *(Félre.)* Ah, Kanisai Dorottya, Mátyás ez élő és üldözö lelkiismerete... *(Fenn.)* Mit akarsz?

DOROTTYA *(Mélyen meghajolva.)* Felséged udvarhölgye vagyok...

BEATRIX Nem az én akaratomból... *(Felkacag.)* Nos, jó, eredj, nézd meg, szép idő van-e odakint. *(Dorottya állva marad.)* Nem hallod? Ma rossz kedvem van, nem tudok magyarul beszélni csak olaszul.

DOROTTYA *(Félre.)* Nem is tudtál te a magyar szív nyelvén beszélni soha! *(Meghajolva el.)*

BEATRIX Segítsetek, - elárultak! A milánói herceg elfogta egy leveletem és elküldte a királynak -

ANTÓNIA Egek, - melyiket?

SANZIO *(Halkan, sebesen.)* Azt, a melyikben felséged a király haláláról és Ulászló szerelméről ír?

BEATRIX *(Megdöbbenve.)* Azt - hál' Istennek nem!... hisz akkor már megölt volna...

SANZIO A titkos utasítást Corvin ellen?

BEATRIX Azt, a legutolsót...

SANZIO *(Önkénytelen tört ránt.)* Benne a nevem? Nincs... *(Törét visszarejti.)* Akkor jó, szolgálhatom felségedet tovább. Hm, kijátszottak! Itt a milánói követ, Corviné lesz a lány, de azért csak nyugalom...

ANTÓNIA *(Támogatva Beatrixot.)* Nincsen veszve minden.

BEATRIX Sanzio, írj atyámnak Nápolyba, testvéremnek Ferrarába, írj a Pápának, de mindenekfelett üzenj szívem szerelmének, a lengyel Ulászló királynak! *(Egy medaillont vesz ki kebléből és megcsókolja.)* Ulászló, váltsd be már szavad, jer, szabadíts meg, hogy tied lehessék... *(Körülnéz.)* Sanzio, hamar, - ellenem, ki tudja, mire készül a király!

SANZIO *(Gúnyosan.)* Ha eddig nem tett semmit, ezután csak lohadhat indulata. Ösmerem; nyári zivatar a magyarok haragja, a menykő után mindjárt barátságosra derül az Ég. A mi bosszunk, az más: a Vezuv rejtett dühe, mely hosszú évekig vár s mikor legmosolygóbb a nápolyi tavasz, kitörni akkor fog... Felség, a király nem fog bántani!

BEATRIX De kitiltott tanácsából! Antónia, érzem, elvesztettem hatalmam felette...

ANTÓNIA *(Súgva.)* Hahaha, - a Canano doktor szerelem-porai már gyakran megtevék hatásukat...

SANZIO S általuk a királyt hatalmába kerítheti felséged megint!

BEATRIX Nem fog sikerülni, - és tudom is miért. Egy átkos új hatalom dolgozik ellenem: Borbálához jár a király megint!

ANTÓNIA Tudjuk, fia kerítette meg régi szerelmének a királyt...

BEATRIX És most Borbála tüzeli őt a Corvin fölmagasztalására!

SANZIO *(Súgva.)* Felség, van patikámban Corvin ellen szer. Ne feledd, a nápolyi király kényeztetett bizalmasa valék! Legkegyeltebb orgyilkosa! E barbárok között a dolog oly egyszerű, hogy mint mester, szinte szégyenlem magam. Felség, már látom, magyarrá lettél te is; félsz a gyilkolástól, habozol...

BEATRIX *(Rémülten.)* Sanzio!

ANTÓNIA Én jobbat tudok. Kár volna János hercegért! Tetszik nekem e csinos gyermek, bizzatok rám. Nápolyi vagyok én is és csókomban több a méreg, mint a Sanzio patikájában. Hadd csábítsam el, utánam nem fog kelleni neki többet a sápadt Bianca....

SANZIO Felség, a mágus doktor Canano épp ma érkezett vissza a ferrarai hercegnőtől. Itt van. *(Balfelől bevezeti Cananót.)*

CANANO Üdvözlét és új varázsszereket hozok, királyné.

BEATRIX Canano, te vagy az? Félek, elkéstél, félek, a bosszura van már időnk csupán. De jaj, rettenetes lesz az! Canano, beszélj!

CANANO Áttanultam a Salamon Claviculáját és most már biztos vagyok benne, hogy felséged meg van babonázva. Valaki rossz szemet vetett rá...

BEATRIX Kicsoda? Csak Fridrik császár lehetett, neki van érdekében, neki van szerződése Mátyással, hogy magtalan halála esetére a Habsburgok örököljék a magyar trónt! Hah, a császár valamely kuruzslója tett hát meddővé engemet?

ANTÓNIA Hátha valaki más?!...

BEATRIX Borbála?

SANZIO Persze, hogy ő, felség.

BEATRIX Borbála!... Igen, csak ő lehetett az, az ő bűbájos mesterkedése. Hogy előbb nem gondoltam rá! Corvint nem szabad bántanunk, de a pokol démonait indítom Borbála ellen!

SANZIO Megszabadítsam talán az élettől?

CANANO Eh minek? Jobbat tudok. Én nem szóltam felség, pedig már cselekedtem is. Titokban irtam Bécsbe, megnyertem az egyetem dokto-rait. Náluk vannak az iratok, ők fogják boszorkánynak nyilvánítani a boroszlói asszonyt!

BEATRIX Sanzio, ez eszme!...

ANTÓNIA Felség, jönnek.

HETEDIK JELENET.

A fenékből jönnek: Ráskai, Poki elől, utánuk Mátyás, mögötte és körülötte Filipecz, Báthory, Zápolya, Ujlaki, Székely Jakab, Magyar Balázs, Kinisi. (A trón függőnye mögött hallgatóznak: Antónia, Beatrix, Sanzio.)

MÁTYÁS *(Ráskaihoz, komoran.)* Ráskai szolgám, változandó e földön minden s nagyobb ellenségeket melengetek keblemen itthon, semmint táplálhat a pogány dühe odakint. Benned bizom.

RÁSKAI Éltemnél adhatok-e többet, felség?

MÁTYÁS Kettőzd az öröket fiam körül. *(Az urakhoz.)* Ne feledjétek, hogy nincs más fiam, kiben atyai szívem gyönyörködhetnék, mint János, liptói herceg. Fejedelmi arát szereztem néki, aki nektek is tessék... *(Beatrix és Sanzio besompolyognak Antónia mellé.)* Halljátok meg, mit fogok felelni a milanói követnek. *(Int, Filipecz bevezeti Maffeo di Naso-t és ajándékokat hozó kíséretét.)*

MAFFEO *(Mélyen meghajolva.)* Maffeo di Naso, a fenséges milanói herceg alázatos szolgája, ura hódoló üdvözlését a felséges, győzhetetlen Mátyásnak! Már Cicero a „Barátság”-ról írván, sejteté, hogy a jó barátoknak nem illik üres kézzel üdvözölni egymást: fogadd felség jó szívvel uram e csekély ajándékait. Hatvan rőf aranybrokát a legfinomabb florenzei fajtából s Apelles méltó utódának Lionardo da Vincinek ígérete, hogy egy Madonnát festend számodra...

MÁTYÁS Köszönet!... A dologra. Még csizmadiában se szeretem, ha kis lábra nagy csizmát varr.

MAFFEO Szolgálatodra felség! *(Szavalva.)* Vénusz és Pallasz, nemkülönben a gráciák minden bájai ékesítik Lodovico hercegem unokahugát, a fenséges Bianka hercegnőt, csuda-e, ha ösmeretlenül is, vonzódik

már az ifju magyar Marshoz, a fenséges Corvin János herceghez? Uram, Milánó fejedelme, megsejtvén ezt, hogyan szegülhetne ellent az ifjak vonzalmának? Ha te is úgy akarnád, óh király, immár e földön is megköthetnék azt a házasságot, mely a két legkeresztényebb fejedelem közbenjöttével az égben számukra már úgy is megkötött...

MÁTYÁS

Úgy akarom... Fiam, János herceg e perctől fogva Sforza Bianka hercegekisasszony vőlegénye. A váradi püspök *(Filipeczre mutat)* fog elmenni Milanóba, hogy per verba de presenti megkösse a házasságot.

ANTÓNIA

(Súgva Beatrixhez.) Hallod-e felség?

BEATRIX

(Öklét összeszorítva.) Hallom...

MAFFEO

Egy csekélység marad még hátra óh király... Milyen rang vár a fenséges János hercegre birodalmadban.

MÁTYÁS

Ha Beatrix királynénknak fia találna lenni, cseh és bosnyák királynak tenném meg és Ausztria hercegévé.

MAFFEO

(Gyorsan.) És ha nem lenne törvényes örökösöd felség?

MÁTYÁS

(Az urakhoz fordulva.) Akkor Magyarország királyi trónja vár rá.

BEATRIX

(Félre.) Fattyu! Sánta vagy, utólér még az én bosszum!

MÁTYÁS

Megértettetek hát! *(Maffeoához.)* Üdvözlét uradnak, királyi kegyelmünk veled! *(Mind el.)*

BEATRIX

(Előrohanva.) Sanzio hallottad? Irj Ulászlónak!

SANZIO

Nem, megyek Bécsbe! Kuruzsló boszorkánynak akarom látni a Corvin János anyját, kit máglyára vigyen a törvény!

BEATRIX

Egy boszorkány fattyából nem lesz magyar király!..

- Függyöny. -

MÁSODIK FELVONÁS.

Borbála háza a budai vár alatt. Előkelő polgári szoba a XV. század német modorában. Balról a fenékben ajtó; jobbról üvegajtó, melyen át a Corvin tanuló szobájába látni. Baloldalt elől a falnál kis oltár, a Boldogasszony képével és mécsessel, e mögött lóca, mellette rokka. Jobbról egy középkori pulpitus, rajta Corvina-könyvekkel.

ELSŐ JELENET.

Corvin, Ugoletti. Bonfinius és Galeotti búcsuzóban.

- BONFINIUS *(Könyvet tart kezében és Corvin felé nyújtja azt.)* A muzsák véled ifju hercegem! Itt hagyunk a bölcs Ugoletti társaságában, üdülj tovább a klasszicismus kasztáliai forrásánál s a Plato akadámiájának berkeiben. Ezt az új könyvet pedig fogadd szívesen tőlünk...
- CORVIN *(Kíváncsi örömmel.)* Mester, mely új kincset hozasz megint?!
- BONFINIUS Poliziano küldi neked Firenzéből. Gyarapítsa könyvtáradat, a Corvinát, amelyet felséges atyád neked emel a világ első könyvtárává.
- GALEOTTI Attalus, Ptolomaeus és Caesár nem dicsekedhettek ilyen könyvtárral! Szerencsés ifju, ki egy új Nagy Sándor fia lehetsz s kinek számára atyád itt Pannóniában egy új Athént teremtett. A büszke Corvinus nevet viseled, légy méltó római ősedhez, a nagy Valerius Corvus-hoz.
- CORVIN *(Balját Galeottinak, jobbját Bonfiniusnak nyújtva.)* Köszönöm jó Bonfinius, neked is ékesen szóló Galeotti! *(Bonfinius és Galeotti el.)*

MÁSODIK JELENET.

Ugoletti, Corvin.

- UGOLETTI *(A távozók után néz.)* Jeles férfiak, akik a multnak barbár gyűlölete után fölfedezik az eszmék klasszikus békéjét s azt, hogy az ember mindenekelőtt szabadon gondolkodó ember lehessen! Itália szülöttei, humanisták... Jer hercegem, hagyjuk pillanatra félbe a Plató dialógjait és beszéljessünk. *(Beteszi a kezében levő könyvet s föl s alá kezd sétálni Corvinnal.)* Galeotti azt mondja: római őseidhez légy méltó, közelebbi példát tudok én: légy méltó felséges atyádhoz!
- CORVIN Ah, igen, mester, jó atyámról beszélj nekem.

UGOLETTI Hát most, hogy tanulmányaid befejezted, felséges atyád élete legyen legutolsó és legfontosabb könyved. Ösmered az antik világ összes hőseit; lásd most a klasszikus példákat mind megelevenedve Mátyás királyban. Ha Caesart, vagy Augustust akarnám magyarázni neked, kire mutathatnék másra, mint ő reá, ki a törököt annyit veré, Csehországon diadalt veve, az oláhokat legyőzte, a lengyeleket megalázta, Ausztriát jármába hajtá, még Itáliát is fölszabadítá a pogánytól s ki az Oceánt és az Adriát tévé birodalma határaivá! Ha Solont és Lykurgust akarnám fejtegetni, ismét ki más lehetne a példa, mint atyád az igazságos? És végül Periklest, hogy állíthatnám eléd másként, mint Mátyás király képében? Van-e a múzsáknak nagyobb pártfogója ő nála? Ha este ágyában megleped, Liviust és Curtiust olvassa s a kormányzat gondjaitól tudósai körében pihen meg. Medici Lőrincsel és Ficinóval levelez s nemcsak Firenzében tart harminc másolót, hanem még a messze Göröghonba is elküld tudósokat, akik eredeti kéziratokat fedezzenek fel a Corvina számára. Atyádban ösmerj rá a mult legnagyobb hőseire!

CORVIN *(Lelkesen.)* A példa szédítő, mester, olyan szeretnék lenni, mint ő!

UGOLETTI Olyannak is kell lenned, hisz Hunyadi a neved, a Mátyás fia vagy.

CORVIN *(Búsan hajtja le a fejét.)* A Mátyás fia!.... Óh, ha tudnád, mily mondhatatlan büszkeség tölt el e szóra s véle mily sajgó fájdalom!

UGOLETTI De miért, hercegem?

CORVIN Mikor dicsőségéről beszélsz, mindannyiszor úgy érzem, szárnyaim nőnek nekem is és hévvel szállok utána a magasba, hogy méltó legyek hozzá. Ott aztán, a lelkesedés magaslatán, egyszerre mintha... durva kéz lökne mellbe hanyatt-homlok bukom vissza a földre, szégyenembe...

UGOLETTI Mi dőreség, amit beszélsz!

CORVIN Ne hitegess tovább! A barátok gyöngéd szavain át hallom én magam körül a világ gúnyos kacaját s ez a kacaj szívem legszentebb rejtekébe nyilallik bele, ott, ahol édes jó anyám szeretetét őrzöm; Elbujdosnék a világ elől. Minek a nagy példa nekem, mikor nem szabad követnem? A Mátyás gyermeke vagyok, de folttal az ő nevén, - az ő fia, de milyen fia!... *(Lesüti szemét.)*

UGOLETTI Szeretett fia, hercegem! És ki tudja, milyen sors vár még rád.

CORVIN Szegény anyám!

HARMADIK JELENET.

Előbbiek, Borbála, Dorottya.

BORBÁLA *(Imádságos könyvvel kezében balról belép, mögötte Dorottya.)*
Fiam...

CORVIN *(Hozzá fut és gyöngéden megöleli.)* Anyám, rád gondoltam éppen...
(Borbála vállára hajtja fejét.)

BORBÁLA *(Megsimogatja Corvin fejét.)* Ej, mi lelt Jánosom, te, a jó diák, nem tudtad volna az egyszer a leckédet? *(Ugolettire néz, aki mélyen meghajol.)*

CORVIN Az élet leckéjét nem tudom még anyám, azt esik oly nehezemre megtanulnom.

BORBÁLA *(Figyelmes szomorúsággal szemléli Corvint.)* A sors leckéjét, fiam? Szegény anyád se tudta azt megtanulni soha! *(Egymásra néznek.)* Azért csak szeress fiam...

CORVIN Anyám!

BORBÁLA Te drága egyetlenem! Az én szeretetem mindennap újra születik bennem fájdalommal... *(Aggódva.)* Istenem, atyád még mindig nem jött meg Fehérvárról...

CORVIN Ne féltsd őt anyám! Batory és Kanisay hadait indítja Bécsujhely ellen.

UGOLETTI Maholnap vissza kell jönnie! Tán már itt is van...

DOROTTYA Bajosan, a király haragszik a felséges Beatrixra, de még tiszteli benne a királynét s távollétében rábízta Budavárát. Ma még a felséges Beatrix parancsol Budán, ő adta ki a jelszót az őrségnek.

UGOLETTI Mi ujság van különben a várban?

DOROTTYA *(Jelentősen.)* Csak azt tudom, hogy a titkárja Sanzio, valami sürgős hírral épp most jött meg Bécsből. Mi légyen, azt nem is sejtem, de a felség, úgy látszik, szörnyen várta...

BORBÁLA *(Magának.)* Úgy aggódom, ha nem tudom közelemben... Úgy várom, pedig csitt! nem szabad, nincs jogom hozzá. Asszony sorsa a földön szenvedés, várakozás... *(Leteszi imakönyvét és rendezgetni kezd.)* Templomban voltam, fiam, imádkozni kettőtökért. Dorottya asszony kísért el. Köszönöm...

DOROTTYA *(Meghajolva.)* Enyém a megtiszteltetés. Ha már a felséges Beatrix elbocsájtott szolgálatából, engedd meg Nagyasszonyom, részesíts abban a jóban, hogy hozzád csatlakozzam és téged udvaroljalak.

BORBÁLA *(Zavart mosolylyal.)* Nekem nincs udvarom s nem lehetnek udvarhölgyeim. *(Megragadva Dorottya kezét.)* De barátságodat köszönöm, - a fiamért is.

DOROTTYA Aki nemes lélek van e házban, az veled érez és téged tisztel, Nagyasszonyom! Hű szíved fensége hódolatra kész bennünket. Isten veled. *(Mély meghajlással el jobbra.)*

BORBÁLA *(Ugolettihez.)* A világért sem, hogy zavarni akarnalak mester! Tanuljatok itt, békében leszek én rokkám mellett, csak őt, *(Corvinra mutat)* hogy láthassam. *(Megcsókolja fiát.)* Így ni!... Folytassátok!... *(Leül rokkája mellé és fonni kezd.)*

UGOLETTI *(Tudákos mosolylyal.)* Nagyasszonyom, már a klasszikusok szívesen említik ime *(egy könyvet lapoz s egy helyen ujjával megböki)*, hogy gyermeke szemléletével soh'se tud betelni az anyai szív.

BORBÁLA *(Merengve néz Corvinra.)* Hát még az enyém! *(Corvin és Ugoletti a pulpitus mellett helyezkednek el.)*

UGOLETTI Ifju hercegem, mint mondtam, felséges atyád élete legyen utolsó és legfontosabb könyved. Plató dialógjai helyett folytassuk hát a Mátyás király históriáját. *(Oktatva, hangosan.)* A felséges Mátyás tehát elfoglalta Csehországot, cseh királylyá koronáztatá magát és sorra járván új országa városait, egy napon bevonult, - hová?...

CORVIN Boroszlóba... *(Halkan tovább tanulnak.)*

BORBÁLA *(Föleszmél és ölébe ejti az orsót.)* Boroszlóba, óh Istenem, szívem dobban. Régen volt és mégis mintha máma történt volna...

UGOLETTI Helyes! - és a lakosság, mint mentő angyalát diadalban üdvözlé Podjebrád legyőzőjét, a daliás ifju királyt...

BORBÁLA *(Álmodozva, félre.)* Én is ott voltam, láttam őt: daliás és szép volt s én olyan ifju, védtelen! Kit dajkám meséje megigért, a tündérkirályfi eljött álruhában, értem jött és én vele mentem. *(Eltakarja szemeit.)* Atyám átka kísért, anyámnak szíve hasadt meg. Ez az orsó, leánykori orsóm, kiesett akkor a kezemből és mikor legközelebb fölvettem, ringó bölcső mellett ültem. Nem menyaszonyi ruhának valót fontam, hanem *(arca földerül)* azért angyalok segíték pergetni orsómat, hisz ők fonnak az anya kezével, szönek ruhácskát az ártatlan kicsinyeknek. *(Halkan dúdolni kezd.)*

A tündér királyfi eljött álruhában,
Elnyerni a leányt víg májusi táncban
Bajnok óriással megvívott érette,
Aranyrózsát szépen elejébe tette,

Akkor nagy csudára, király lett belőle,
Sírt a lány, de azért nem szakadt el tőle,
Óperencián túl elkísérte párját,
Szeretni, szeretni magyarok királyát...

CORVIN *(Figyelmesen hallgatja a dal végét, fölkiált és anyjához fut.)* Anyám, hisz ez a dal, - e mellett altattak engemet!

BORBÁLA Igen fiam, sirva ezzel altattalak. *(Megölelik egymást.)* Ejnye, hát megint ott hagytad a leckédet, megharagszik a mester!

UGOLETTI *(Fölkel.)* Egyelőre vége a leckének. Új könyveinket nézni a könyvtárba megyek, majd visszatérek. Addig is a múzsák véled, ifju hercegem! *(El jobbra a fenéken.)*

BORBÁLA *(Aggódva néz Corvinra.)* Fáradt vagy, fiam?

CORVIN *(Föl s alá járkál.)* Nem, anyám, hévvel szomjazom minden nemes és szép tudományokra, de olykor elfog a kétség. *(Elgondolkozik.)* Minek nekem e dicső példák? A nagyravágyás csak vesztetre lehet.

BORBÁLA *(Maga mellé ülteti Corvint.)* Atyád szent akarata, hogy így neveljenek. Nézz a szemembe, - úgy féltelek, fiam!

CORVIN Miért anyám?

BORBÁLA Nem tudom, de mikor atyád bizonytalan nagy terveit hallom, szinte rettegés fog el. Míg kicsiny voltál, egészen az enyém lehettél s én védtelek, most eláraszt a királyi fény, úgy érzem, elvesznek tőlem... Ne hagyd el szegény anyádat!

CORVIN Nem hagylak el, anyám.

BORBÁLA Atyád fia vagy, hisz úgy hasonlítasz hozzá, de tán mégis inkább az enyém, mégis inkább egymásnak valók vagyunk mi ketten... *(Mágához vonja Corvint.)*

NEGYEDIK JELENET.

Corvin, Borbála, Tibrili, később Poki, végül Mátyás.

TIBRILI *(Lábujjhegyen ugrándozva beszalad jobbról s elneveti magát.)*
Sírnak, vagy mi? Hé, komámasszony, jó napot!

BORBÁLA Nini, - adjon Isten komámuram! No, mi ujság?

TIBRILI Mindenek előtt az, hogy én itt vagyok.

CORVIN Tartjuk szerencsénknek. Ül le.

TIBRILI Így ni, kutyamódra... Köszönöm pajti szivességedet, cserébe mondok érte egy mesét. *(Leül egy alacsony zsámolyra Borbála elé.)*
Hallottátok-e, hogy a minap kutyavásár volt Budán?

BORBÁLA, CORVIN Kutyavásár?

TIBRILI Igen, kutyavásár. Mátyás koma rendezte. A minap álruhában kint voltam véle a tétényi határban, én okos embernek voltam öltözve, ő meg szegény embernek. Láttunk ott a földeken két gazdát, az egyik jó módú fősvény, hat ökrrel szántott, a másik, a becsületes szegény kettővel kínlódott. Mondja Mátyás koma a hatökrös gazdának: adj oda kettőt ennek a szegénynek! De a fősvény bizony csak kinevetett minket. Mondja erre Mátyás koma a szegénynek: sebaj földi, add el ezt a két ökröt, végy a pénzen annyi kutyát, a mennyit csak tudsz, oszt' csak gyere fel Budára, most ott kutyavásár lesz. Megteszi a földi, feljön temérdek kuvaszszal Budára s ott álmélkodva ösmer a királyra. Mátyás nevet, megvesz egypár kutyát; utána a többi urak, szóval elkel minden eb. A pénzen szép hat ökröt vásárol a becsületes gazda s haza megy. Meglátja a fősvény, kérdi, aztán egyet gondol: eladja mind a hat ökrét, s egy sereg kuvaszszal most ő állít be Budára. Nagyot kacag Mátyás koma, de kiadja neki az utat, mondván: „hohó atyafi, csak egyszer esett Budán kutyavásár!” *(Borbála, Corvin nevetnek, Tibrili fölkel.)* Aztán volna még egy másik ujságom is komámasszony. Picike mint a karikagyűrű, de olyan fényes is.

BORBÁLA Micsoda te?

TIBRILI Hát az, hogy izé... *(végignéz Corvinon)* új csizmát kell varratni János öcsémnek.

CORVIN Ugyan minek?

TIBRILI Hát csak nem húzhatja ócska szárba a parádés nadrágját!

CORVIN Parádés új nadrág is kell?

TIBRILI Már hogyan kéne az aranydolgó alá?!

BORBÁLA Aranydolgó is kell?

TIBRILI Már hogyan kéne, mikor bokrétás korona lesz a János öcsém fejében?

BORBÁLA *(Nyugtalanul.)* Bokrétás korona lesz a fejében?

TIBRILI Már hogy is ne, mikor templomba megy egy kisasszonnyal!

BORBÁLA *(Megragadva Corvin kezét.)* Templomba, kisasszonnyal?

TIBRILI *(Ugrándozva.)* Hercegisasszonnyal esküvőre! *(Meghajolva.)* Bolondnak jó híre, dupla szerencse, vőlegény vagy János öcsém, szerencsét kívánok kelmednek is komámasszony.

BORBÁLA *(Háborodva.)* Egek, Jánosom vőlegény volna? Honnan tudod? Beszélj!

TIBRILI Maga beszél az, aki utánam jön. Ehol ni, jön már Mátyás koma!

POKI *(Sietve jön balfelől.)* Ünnepet hozok, hercegem, vőlegény vagy! Nos, Nagyasszonyom, nem is kérde ki a mátkája?

BORBÁLA *(Corvin kezét szorongatva.)* Örülnék, de nem tudok, fiam, csak azt érzem, hogy elvesznek tőlem...

TIBRILI Ha mondom, itt a koma!

MÁTYÁS *(Vadászöltönyben, poros csizmával besiet balról. Szeretettel magához öleli az eléje futó Corvint.)* Fiam, Jánosom... *(Borbála félénken süti le szemeit.)* Borbála!... *(Túláradó gyöngédséggel siet hozzája, de aztán csak a két kezét ragadja meg s hosszasan a szemébe néz.)* Hát már meghozta a jó hírt Tibrili?

TIBRILI Igen. Amint mondani szokás: bolond szerencsénk van! *(Tibrili és Poki el a Corvin szobájába.)*

ÖTÖDIK JELENET.

Corvin, Borbála, Mátyás.

MÁTYÁS *(Kézen fogva Borbálát, maga mellé ülteti a lócára, bal karjával a melléje álló Corvin derekát fogja át.)* Most szállok le a lóról, tegnap ért Fehérvárra a milanói futár s én vitézeimet hátrahagyva előre vágtattam; még nem is voltam a várban, még a királyné se tudja, hogy megjöttem. Nektek akartam először meghozni a jó hírt.

A váradi püspök hát megkötötte a házasságot, Jánosom, már nem is vőlegénye, hanem hites férje vagy Sforza Bianka hercegnőnek! Borbála, szólj már! Örülsz?

BORBÁLA

(Megadóan.) A te szent akaratod, királyom.

MÁTYÁS

(Szemrehányóan.) Makacsul királyodnak hívsz, - e percben is?

BORBÁLA

(Küzde magával.) Az vagy... nekem annak kell maradnod...

MÁTYÁS

(Hévvél.) Borbála, nézz rám, ösmerj rám. *(Corvinra pillant és zavartan hallgat el.)* Nos, a helyett, hogy örülnél, olyan szomorúnak látszol?

BORBÁLA

Nem tudok magamhoz térni, - bocsáss meg, de féltem Jánost...

MÁTYÁS

(Nevetve.) Félted a feleségétől? Gyermekes aggályaid ismét! Légy boldog, hogy fiad a dicsőség útjára lép... És te, gyerek, nem is vagy kíváncsi hitvesedre?... Itt az arcképe! *(Egy medaillont vesz elő s mutatja.)*

CORVIN

(Kíváncsian nézi.) A feleségem? - Milyen furcsa, - még sose láttam! De... csinos!

MÁTYÁS

Ugy-e, fickó? Hát neked tetszik-e, Borbála?

BORBÁLA

(Megnézi, s egy könyet töröl le szeméből.) Nem nézem én szép-e, csak azt kérde, jó-e? János, *(megragadja Corvin kezét)* csak olyan igazán szeressen, mint ahogy anyád szeret!

MÁTYÁS

Anyámasszony-beszéd, hisz csak meg kell egyszer házasodnia! Nézd, hogy megnőtt, milyen delivé fejlődik már. *(Kedvtelve nézi Corvint.)*

BORBÁLA

(Szerényen.) Hozzád hasonlít, uram.

MÁTYÁS

Fiú, gyönyörködöm benned! Álmaim meg fognak valósulni. *(Derűsen.)* Hej, ha arra gondolok, hogy egykor-régen, papot akartam belőled csinálni! Már ki is neveztettelek győri püspökhelyettessé, - na igazán kár lett volna érted; te tán nem is tudod, hogy *(nevet)* egyszer már kiugrottál a reverendából? Örülsz neki, mi?

CORVIN

De még hogy örülök, apám!

MÁTYÁS

Jobb szereted a kardot ugy-e?

CORVIN

Jobban bizony!

MÁTYÁS

(Megöleli Corvint.) Úgyis kell! Az én fiam vagy, - a Hunyadi János unokája s tied is lesz a Gubernátor törökverő kardja! Az én fiam!... micsoda boldog egy szó ez nekem! de aztán annak is kell lenned, ember légy a gáton, szobor a viharban! Nézz a szemembe: sokat küzdöttem magammal, *(elgondolkozva)* még többet másokkal, de most már sziklahegygyé nőtt az akarat bennem és megdönthetlen erősség a te Corvin neved rajta. Győznöd kell és uralkodnod, mert az én fiam vagy, az egyetlen. Hej, nem volt az könnyű, míg be-loptalak a büszke magyarnak szívébe! Dédelgettelek gyermekkorod óta, aztán titokban fegyvereztelek, nem tudva még, csak sejtve ho-

CORVIN	Atyám, magadtól tán elküldesz idegenbe?
MÁTYÁS	Nem, az én fiam ne asszonyi főköttővel szerezzen koronát! Itt maradsz hazádban...
CORVIN	Köszönöm óh atyám, hogy melletted maradhatok.
MÁTYÁS	Nem az a fő, hogy mellettem maradj, hanem az, hogy utánam te következze! Im nagyra jogosítlak én és még nagyobbra kötelezlek. A házassági szerződés szerint cseh és bosnyák király leszen belőled és Ausztria hercege...
CORVIN	Atyám! <i>(Féltérdre ereszkedik.)</i>
MÁTYÁS	Vagy még ennél is több...
BORBÁLA	<i>(Aggodalmasan.)</i> Uram, ne mondd ki e nagy szót!
MÁTYÁS	Királya Magyarországnak! S az is leszesz, akarom én! Mátyás lesz az, ki benned még egyszer trónt hódít, <i>(kezét Corvin fejére teszi)</i> te benned lesz Hunyadi-házam örökös.
BORBÁLA	Könyörgök óh uram...
MÁTYÁS	Kelj föl, hadd lássalak. <i>(Corvin fölkel.)</i> Szivedbe legdrágább kincsem teszem: hazám jövődjét. Megőrizd! Im itt a kardom, az segítsen! vedd! <i>(Átadja kardját Corvinnak.)</i>
CORVIN	Diadalhoz szokott e kard, majd hozzászoktat engem is!

Előbbiek. Poki és Ugoletti megjelennek a Corvin szobájának ajtajában.

HETEDIK JELENET.

Mátyás, Borbála.

- MÁTYÁS *(A távozó Corvin után néz.)* Minek is vártam annyi ideig egy másik fiúra? Hisz itt van, ő az, Jánosom, trónom örököse! *(Borbálához fordul.)* Borbála?
- BORBÁLA *(Aggódva.)* Királyom, véd meg őt, ne feledd, hogy ha a te fiad is, a dicsőségé, mégis inkább az enyém ő, az én szerelmes szégyenemé.
- MÁTYÁS Ne féltsd Mátyás fiát! Nemzetem nem fog megfélemlkezni jótéteményeimről, hálás lesz irántam gyermekemben... *(Melléje ül és megragadja kezét.)* Borbála, ki hitte volna mindezt? Édes emlékek töltenek el... jut-e még eszedbe? A messze Morvában vertem a cseheket, mikor Isten világra küldte őt. Nem lehettem a közeledben...
- BORBÁLA *(Lehajtja fejét és úgy bólintgat.)* Emlékszem, óh, hogy vártalak uram...
- MÁTYÁS Csak hetek múlva térhettem meg, hogy diadalmas karokkal öleljelek téged... Óh, de boldogok is voltunk a szép első időben!
- BORBÁLA Az első időben!... Szép volt. De akkor aztán jött...
- MÁTYÁS *(Komoran.)* Igen, akkor aztán jött Beatrix, mert királynénak kellett jönnie!
- BORBÁLA *(Ijedten.)* Uram, megbántottalak? Óh, bocsáss meg...
- MÁTYÁS Nem bántottál meg Borbála, csak igazat mondtál. Itt a perc, beszéljünk róla; hát igen, mikor legboldogabbak valánk, jött a királyné s nekem el kellett szakadnom tőled. Hazám java, királyi kötelességem parancsolá, hogy hűtlenné legyek hozzád, igaz szerelmemhez. Szegény Borbála, elhagytalak, óh mily kegyetlenül!... De most ugyanaz a királyi kötelesség, mely egykor elszakított tőled, fiad által ime visszavezet hozzád, megtérít első és egyetlen szerelmemnek...
- BORBÁLA Királyom!...
- MÁTYÁS Nevezz Mátyásodnak! Szeress, mint egykor Boroszlóban, add ide még egyszer első, legelső csókot!... *(Megöleli.)*
- BORBÁLA *(Nyakába borúl.)* Mindenik első volt, mindenik első lesz...
- MÁTYÁS *(Hévvél.)* Mint ifju szerelmes, örülök a magánynak veled; óh hidd, míg csak a király volt rabja Beatrixnak, az ember bennem, érzem, hű maradt te hozzád. Mintha bűvös mámból ocsudnám *(körül néz)*, te oldod fel a megbabonázottat, itt nálad szívbeli tiszta érzeményekre éledek. Jobbá leszek, Borbála, a te karjaidban...
- BORBÁLA Akkor régen szabad voltál, de most... most szerelmünk bűnös! *(Ijedten.)* Hitvesed a királyné...
- MÁTYÁS *(Felkel, elkomorodik.)* Nevét se említsd! Elszakadt a fonál közötttem és a királyné közt s nem bogyozza azt össze többet semmiféle olasz cselszövény...

BORBÁLA Egek, mi történt?... *(Félénken.)* Mátyás, oly indulatosnak látszol.

MÁTYÁS Hadd törjön hát ki belőlem... A poklok démona ez az asszony, lelke sötét fenekére látok most... Eh, hisz elfogtam a Beatrix egy levelét.

BORBÁLA Ellenedre tett volna valamit?

MÁTYÁS A legaljasabb ármánynyal bujtogatott Jánosunk házassága ellen Milanóban. Hogy megundorodjék tőle a leány, lefestette sánta szörnyetegnek... az én fiamat!

BORBÁLA *(Megindultan.)* Sánta szörnyetegnek az én fiamat? Te egyetlen drága kincsem, téged dobott meg sárral?... Miért? Hah, a meddő asszony! Mátyás, látod, tigrisnél veszedelmesebb annak az irigy dühe!

MÁTYÁS *(Haraggal.)* Jánosunk útjában van neki, hisz magának akarja biztosítani a trónt! De kitöröm én az olasz ármány méregfogát! Környezete, ezek a nápolyi kigyók, kiket udvaromban melengetek s kikben jószágom csak hizlalja a mérget... Az a titkár Sanzio, aki nevemre okmányokat hamisított, jaj neki, pallos a fejére! - -

BORBÁLA *(Csitítva.)* Mátyás, indulatod el ne ragadjon... *(Megragadja kezét, ránéz.)* Valahogy oly vért ne onts, amely a királyné palástját beszennyezné!

MÁTYÁS Szennyes az már az árulástól. Mit akarsz? Rossz bakó az, aki kétszer sujt, gyöngye király, aki kétszer ítél.

BORBÁLA Mátyás, félek tőled, könnyörgök, óh kegyelmezz neki!

MÁTYÁS Te kérsz kegyelmet a gaznak, te áldott lélek?

BORBÁLA Im, Jánosunkra kérlek!

MÁTYÁS Az ő nevére mért kívánsz ilyet? Fiam.... boldog reményem én nekem! Engednem kell, hisz ő vezetett vissza tehozzád. *(Megöleli Borbálát.)* No jó... De Jánosunk, vajjon mit is csinál? Menjünk, nézzük meg, hogy tanul-e szorgalommal. *(Derűsen Borbálára néz, aztán el a Corvin szobájába.)*

NYOLCADIK JELENET.

Borbála egyedül. Aztán Beatrix, Sanzio, Antónia, Canano testőrök.

BORBÁLA *(Egyedül.)* Higgyek-e még egyszer a boldogságban? *(Odamegy az oltár elé s letérdel.)* Boldogságos Szűz, véd meg Mátyást, óvjad Jánosunkat és kegyelmezz nekem is, szegény szolgárodnak. *(Buzgóan.)* Miatyánk, ki vagy a mennyekben...

(Beatrix jobbfelől a fenékből óvatosan belép; utána Sanzio, Antónia, Canano és testőrök.)

BEATRIX *(Halkan.)* Hol rejtezik a kis vipera? *(Körülnéz.)*

SANZIO *(Súgva.)* Felséged siessen, a király minden percben itt lehet.

BEATRIX *(Meglátva Borbálát.)* Ahá! Istent káromolja, ahelyett, hogy ördögéhez fohászkodnék!

BORBÁLA *(Imádkozik.)... és bocsáss meg az ellenünk vétkezőknek... Ámen. (Fölkél, meglátva Beatrixot s a testőröket, elképedve támaszkodik az imádkozó padhoz.)* Felséges királyné!... Egek, mit akartok?

BEATRIX *(Borbálára támad.)* Hogy mit akarok? Még kérde? Te, te... kire nincsen szó, ami elég aljas legyen, te névtelen senki!...

BORBÁLA *(Kiegyenesedve.)* Névtelen senki lehetek, nem vagyok sem hitves, sem királyné, de...

BEATRIX Gyalázatod sarából meg föl mered vetni a fejed? Leányfejjel főkötőt mersz hordani, te... fattyuanyja!

BORBÁLA *(Fölsikolt.)* Az vagyok!... De *ki* a király egyetlen fiának az anyja, *én*-e, vagy te? Hol a te fiad? Én bűnhődjek azért, hogy király és ország csalódtak benned?

BEATRIX Tüzes vassal tépjétek ki nyelvét! Meddő vagyok? Eltaláltad, - hát hisz épp ezért jöttem ide, bűnös rejtekedbe! Te család-, udvar- és országháborító kígyó, neked akarok a fejedre taposni! *(Dühödten.)* Utána jártam ördögös fondorlataidnak, kuruzsló boszorkány vagy, törvény elé veled, fogjátok meg! *(Cananótól egy pergament tekercset vesz át.)*

BORBÁLA A mindenható Istenre, ártatlan vagyok!

KILENCEDIK JELENET.

Mátyás, Poki, Corvin, Ugoletti, előbbiek.

MÁTYÁS *(Benyit Corvin szobájából.)* Borbála sikoltott!... *(Indulatosan rohan előre, megáll Beatrix és Borbála közt.)* A szent feszületre, mi lesz itt?

TESTŐRÖK A király! *(Eleresztik Borbálát és ijedten hátrálnak.)*

BORBÁLA *(Mátyás lábaihoz borul.)* Uram, védj meg!

SANZIO *(Félre.)* Hohó, kellemetlen meglepetés! Nem maradok az oroszlán barlangjában, mert széttép. *(Mátyás elől bujva, Antóniával hátra sompolyog.)*

CORVIN *(Borbála mellé térdel.)* Anyám, te jó anyám...

MÁTYÁS *(Beatrixhoz.)* Halljam tehát, mi történik itt?

BEATRIX Igazságszolgáltatás!... Törvény elé azzal a kuruzsló boszorkánnyal, máglyára vele!

BORBÁLA Uram, halld meg, mivel vádolnak, ítélj énfelettem! *(Testőrök el.)*

MÁTYÁS Nyugodj meg, itt vagyok én.

BEATRIX Persze, meleg fekhelyre búvik a szende vipera, a királyi palást alá!

MÁTYÁS Micsoda merény? Ki meri bántani az én fiamnak az anyját? *(Beatrixhoz.)* Királyné, mi hozott ide?

BEATRIX Hitvesi kötelességem, felség! Bocsáss meg, ha zavartalak... *(Mélyen meghajlik.)* Oh nem panaszkodhatol, először teszem be a lábam a... szeretőd házába.

MÁTYÁS Asszony!

BEATRIX Kiutasítasz? Akkor is csak a törvény elé utasíthatsz s ott a te nevedben fogják eltörni a pálcát e boszorkány felett. Itt a bécsi egyetem doktorainak ítélete, hajtsd végre! *(Mátyás elveszi a pergamentet.)*

BORBÁLA Isten, ki ártatlan lelkembe látsz...

MÁTYÁS Belátok én is, és itt e földön én vagyok az első bíró, a király! Hazug ármány, *(eltépi és lábaihoz veti a pergamentet)* mit ez ártatlan asszony ellen koholt az irigy gyűlölet! *(Beatrixhoz.)* Hát távollétemben így készítettél szégyen-halált a János herceg anyjának?

BEATRIX *(Meghajlik.)* Távollétedben csak az igazságot szolgáltam, uram király!

MÁTYÁS Az igazságot? Hát legyen is igazság, én parancsolom! A mért ártatlanul vádolád ez asszonyt, bocsánatát kérd most!

BORBÁLA Minden szentekre uram, kímélj meg!...

BEATRIX *(Büszkén.)* Király, két korona van a fejemen, a nápolyi, meg a magyar s a szégyen porába találnak hullani, ha makacs nyakam hajlik!

MÁTYÁS Ha csak a korona gögje bánt, *(odalép Beatrixhoz, s leveszi fejről házi koronáját)* így ni, most csak asszony vagy, kövesd meg a hamisan vádolt másik asszonyt! Parancsolom!

BEATRIX *(Magában küzd, végre a földön térdelő Borbálához megy. Halkan.)* Sajnálom. *(Félre.)* Meghalsz ezért!

MÁTYÁS *(Visszateszi a koronát Beatrix fejére.)* És most királyné vagy ismét és nem itt, hanem a palotában van helyed!

BEATRIX *(Meghajolva.)* A te oldaladon felség, ott a helyem mindig.

(Ugoletti, Corvin és Poki felsegítik Borbálát.)

MÁTYÁS Velem jössz tehát. *(Kézét nyújtva Beatrixnak, menet közben Borbálára néz.)* A király békéje veletek! *(Mind el, ünnepélyesen. Sanzio, Antónia és Canano ünnepélyesen meghajolnak Borbála előtt.)*

BORBÁLA *(Utánuk kiált.)* Királyné, ártatlan vagyok, de azért mégis bocsáss meg nekem... a fiamért!... *(Ugoletti és Corvin karjaiból a lócára hanyatlik.)*

- Független. -

HARMADIK FELVONÁS.

A visegrádi királyi palota renaissance-csarnoka. A háttér bal sarkában egy nagyobb ív alatt a terrasz könyöklőjére s az e mögötti visegrádi zöld tájra látni; a fenék szélében lépcsők vezetnek fel az oszlopsoros loggiára, melynek hátsó ablakai szintén a kertre nyílnak. E loggia ívei alatt testőrök ülnek és járnak őrködve. A loggia lépcsői előtt jobbra a sarokban baldakhinos emelvényen a királyi ebédlőasztal látszik, négy biboros székkal, alatta a szín szélében hosszú terített asztal áll az urak részére. A terem baloldali fala, melyen aranykancsós pohárszékek s a híres ezüst „Egyszarvú” diszlenek, kissé előre áll, úgy, hogy legelől a kifelé vezető folyosó ívei látszanak. A jobboldali falhoz díszes lócák támasztvák, melyeken az udvarhölgyek és apródok helyezkednek el. Jobbra, elől ajtó, ennek közelében asztalka sakktáblával és két székkal.

ELSŐ JELENET.

A függöny felgördültekor épp vége a lakomának. Mátyás babérkoszorúval fején a királyi asztal mellett áll, baljával Corvint fogja át és épp kocint az emelvényen jobbról ülő Ulászlóval. Beatrix egy széken lehajtott fővel várni látszik. A hosszú asztal mellől lelkes morajjal kelnek föl a főurak s kezükben pohár. Dóczi, Filipecz, Bakócz, Magyar Balázs, Báthory, Zápolya, Székely, Bonfinius, Galeotti, Ugoletti, Szentgyörgyi, Ráskai, és a lengyel vendég urak. Tibrili is fölkel az emelvény lépcsőjéről.

Zene.

ULÁSZLÓ	<i>(Állva.)</i> Örvendek, felséges testvér, hogy látogatóba épp ily családi ünnepre érek hozzád. Születése napján Isten áldja meg fenséges fiadat, János lipthói herceget! <i>(Éljenzés.)</i>
MÁTYÁS	Kettős ünnep ez nekem, mert ma, hogy fiamat királyi asztalomhoz ültetem, egyszersmind téged is vendégként üdvözölhetlek Ulászló.
MIND	Éljen a cseh király! <i>(Kocintanak.)</i>
BEATRIX	<i>(Corvinhoz.)</i> És jó Beatrix nénéd szerencsekivánatait nem fogadnád el? Nem ölelnél meg engem?
CORVIN	<i>(Kérdőleg néz Mátyásra, aztán megöleli Beatrixot.)</i>
BEATRIX	No, ne félj, szeress már engemet is egy kicsit!
MAGYAR BALÁZS	<i>(Súgva, Báthoryhoz.)</i> Istennek hála, úgy látszik, békesség van a háznál megint!
BÁTHORY	Az ám, a királyné úgy szereti János herceget, hogy majd fölfalja.
SZÉKELY	Csak igazában föl ne falja! Az ördög hisz ebben a talián barátságban...
MÁTYÁS	<i>(Megszorítva Ulászló kezét.)</i> Köszönet, hogy visszaadád iglaur látogatásunkat. A császár ellen fontos terveket kell megbeszelnünk!... Addig is a királyné gondjaira bízlak. Sakkjátszmádat csak folytasd vele.
ULÁSZLÓ	<i>(Beatrixra nézve.)</i> Viadalra keljek a legszebb királynéval? Kegyes ellenség lesz-e?

BEATRIX *(Mosolyogva.)* Vigyázzatok királyok! Kedvencem, a szerelmes Ovidius mondja: változékony és ingatag az asszony mindig!

(Az urak zöme Mátyás és Corvin köré csoportosul. Ugoletti, Bollani, Szentgyörgyi, a terem balfelén előre jönnek. Ulászló ceremóniásan nyújtja kezét Beatrixnak s jobb oldalt előre vezeti őt.)

MÁTYÁS Jöjj fiam! ismerd meg atyád harci társait!

BEATRIX *(Ideges kacérsággal.)* Hát lovagom lesz ismét, mint akkor Iglau-ban? *(Halkan.)* Emlékszel?

ULÁSZLÓ *(Halkan.)* Emlékszem... szép napok voltak... De mily sápadt vagy, szép királyné, szenvedőnek látszol. *(Előre érnek.)*

BEATRIX *(Súgva.)* Eltaláltad, szenvedek... többet, mint amennyit büszke vérem elbir. Ulászló... szeretsz még?

ULÁSZLÓ *(Halkan.)* Beatrix!...

SZENTGYÖRGYI *(Bollanihoz súgva.)* S a királyné nem csak János herceggel békélt meg, hanem úgy látszik Borbála asszonynyal is a legédesebb barátságra lépett...

BOLLANI Tudom... ajándékokkal halmozza el, csalogatja föl Budára. Hm, hm!

SZENTGYÖRGYI Csudálnám, ha ide is el nem hívta volna! No velencés, mi lesz itt?

BOLLANI Az egyszer magam se tudom. A nápolyi fortélyon még mi sem tudunk elmenni.

UGOLETTI *(Keresztet vet magára.)* Isten óvja az igazakat! *(Beatrixra mutat.)* Hisz olyan jámbor, hogy szinte már alázatos.

BOLLANI *(Félre.)* Ostoba könyvmoly! A jaguár is meglapul, mielőtt ugráshoz készülne!

BEATRIX *(Súgva.)* Oh, hogy vártalak!... Látod, mi készül itt? Ez a fattyu lesz a király! Fogadalmunkra gondolj, szabadíts meg, óh segíts!...

ULÁSZLÓ *(Súgva.)* Az egekre, csillapítsd hevedet! *(Fenn.)* Tán folytatnók iglauri sakkjátszmánkat? *(Leülnek az asztalkához.)* Ott felséged nyert, szép királyné...

BEATRIX *(Súgva.)* Most én veszteks, veszttem a játszmát, de asszony vagyok és csalni fogok, mert nyernem kell. Halld hát, mi történt levelem óta. *(Tovább suttog. Mátyás körül ezalatt a háttérben Corvint ünneplik. Az urak hódolva ajándékokat nyújtanak át, mély meghajlással vonulnak el előtte.)*

BÁTHORY *(Göggösen veti föl fejét.)* Ördögadta, nehezen hajlik ez a Báthory nyak!

SZENTGYÖRGYI *(Súgva.)* De hát akarja-e a nemzet?

MAGYAR BALÁZS Meg se kérdezték.

FILIPCEZ A király akarja.

BONFINIUS *(Egy könyvet nyújt Corvin elé.)* Fenséges hercegem, e visegrádi paradicsomból, mely Mars és Athéné legszebb laka e földön, egy ragyogó új nap kél fel. Te vagy az *(hangosan)* királyfi!... Születésnapodra fogadd a hű Bonfiniustól *Epigrammái* kötetét.

MÁTYÁS *(Örömmel.)* Hadd lám, te mit hozasz, derék Galeotti?

GALEOTTI *(Könyvet nyujt Corvin felé.)* Fenséges hercegem, szerény e könyv, mert én írtam, de mégis örök időkre dicső leend, mert felséges atyádról szól. Cime; „De dictis et factis Regis Mathiae”, téged *(tüntetően)* a magyar trón örökösét atyád e jeles mondásai tüzeljenek nemes tettekre!

BEATRIX *(Súgva Ulászlóhoz.)* Nézd, hogy kényeztetik a tányérnyaló tudósok! A király még nem merné, ők már trónörökösnek szólítják.

MÁTYÁS *(Boldogan.)* Nos fiam, nem kérsz jutalmat barátaid számára? Elég nagy e könyvek fedele, rakd ki aranyokkal... *(Dóczy odalép Corvinhoz egy erszénnyel s Corvin aranyokkal rakja ki a két könyv fedelét.)*

BEATRIX *(Súgva Ulászlóhoz.)* A magyar trón rád vár, téged illet, nem azt a fattyat! Még habozol, mikor a koronához az én szerelmem az út?

TIBRILI *(Bonfinius és Galeottihoz.)* No, tudósok lehettek, de okosak mégse vagytok! Hát ily kis lapocskák helyett nem jobb lett volna egy mértföldes árkusra írni azt a sok bölcseséget?

MÁTYÁS De most folytassuk a vitát! Itália szülöttei, ti művészek és tudósok, szeretek köztetek lenni. *(Két olasz tervrajzot mutat Mátyásnak.)* Baccio, Cellini! Szépre építsd budai, tatai és pozsonyi palotáimat. Te, Benedetto da Majano, látom, Medici Lőrinc barátom ízlését hozod Pannoniának... Nos, Bonfinius, beszélj nekünk a jó és a rossz kormányzatról! *(Bonfinius és Galeotti Corvinnal vitát kezd.)*

BEATRIX *(Súgva, Ulászlóhoz.)* S nekem túrnöm kell, hogy a fattyú anyját, azt a Borbálát, szégyenemre az udvarhoz rendeli! Látni fogod mindjárt, királynéként, hogy vonul be.

ULÁSZLÓ Tudom, ő a titkos mozgatója mindennek. *(Lopva hátra pillant.)* De Mátyás hatalmas!...

BEATRIX Jer sereggel és tégy hitveseddé engem. A főuraktól ne félj, - hadban imádják Mátyást, mikor diadaltól mámorulnak, - de békében már régóta nehéz rajtuk az oroszlán talpa. Ők akarnak uralkodni, kapzsiak, véled lesznek, az idegennel...

CORVIN *(Vitatkozva.)* Az olygarchiában van a veszedelme a monarchikus jó kormányzatnak. A főurak gőgjükben inkább idegennek fogadnak szót, mint a maguk fajtájából valónak...

SZENTGYÖRGYI *(Félre.)* Jól beszél, csak neked még meg ne gyűljön a bajod velük!

MÁTYÁS *(Corvin vállára téve kezét és körülnézve.)* Épp azért kell erős király a trónra! No de elég volt az elméletből!

ULÁSZLÓ *(Sakkhúzást tesz.)* Királyné vigyázz! Királyodnak vége!

BEATRIX De itt a királyné! *(Megragadja Ulászló kezét.)* Ha Mátyás meghal, itt vagyok én! *(Mind el, Ulászló Mátyáshoz csatlakozik.)*

MÁSODIK JELENET.

Előbbiek, Sanzio, Antónia jobbról belopóznak.

SANZIO *(Súgva, Beatrixhez.)* Felség, Borbála asszony érkezik!

ANTÓNIA Jön föl a palotába.

BEATRIX *(Fojtottan.)* Ha szégyenem árán is, de végre itt van, hatalmamban!

SANZIO Most, vagy soha! Budán nem boldogulunk vele, megpróbáltam mindent. A király őrizteti, mint a szemefényét.

ANTÓNIA Borbálában van a felséges úr ereje, ha ma nem végzünk vele, holnap Corvin király! Nélküle Mátyás támaszát veszti, habozni fog s a gyász alatt mi időt nyerünk...

BEATRIX *(Nyugtalanul.)* Hát mit akartok Borbálával?

SANZIO Megtudtam, hogy nem időzik itt soká. Hálaimára egy szent remetéhez készül a hegyek közé. Csapatom kész, rablók fognak rajta ütni, az hivén, felséged utazik. Bizza rám felséged...

BEATRIX A merény veszedelmes, várj még!

ANTÓNIA Ott jön...

HARMADIK JELENET.

Előbbiek, Borbála, Pokitól és Ujlakitól támogatva megjelenik a folyosóban baloldalt elől. A királyi társaság a szín közepén hátrább áll, úgy, hogy nem vehetik észre a jövevényeket.

UJLAKI Bátorság, Nagyasszonyom, ne félj!

BORBÁLA *(Hátralépve.)* Ne kényszerítsetek, nem való vagyok én ide, királyi udvarba.

BEATRIX *(Borbálához siet, megöleli.)* Jó asszony, jer beljebb, fiad, a király, az egész ország várnak rád.

BORBÁLA Óh felség, a szégyen pirja futja el arcomat... Bocsáss meg, nem akartam én ide tolakodni, nincs jogom hozzá, de... a király parancsolta!

BEATRIX Szívesen lát a királyné is! Te vagy a János herceg anyja, nem én, te vagy az első személy...

BORBÁLA Óh ne mond, királyné, ne tégy meg oly nagyra, hogy méltó lehessen haragodra... Könyörgök, ne lásson itt engem senki. Csak egy sarokból, rejtve, hogy benne gyönyörködhessem... *(Előbbre lép.)* Ott vannak. Mátyás, Jánosom! A királyi fénytől alig látom benne többé a fiamat.

MÁTYÁS *(Ulászlóhoz.)* Jer testvér a tanácsba! A császár Miksa fiát választotta meg római királylyá, de sem téged, a cseh királyt, sem engem a másik cseh királyt és Ausztria herceget, nem hívott meg a birodalmi tanácsba. Sereggel fogunk tiltakozni. *(Királyok és udvar el. Corvin szintén menni készül.)*

BORBÁLA *(Halkan.)* Fiam!

CORVIN *(Borbálához fut.)* Anyám! *(Megölelik egymást.)* Atyám ép most kérdezte, itt vagy-e?

BORBÁLA Ne szólj, az egekre, hagyjad!... Láttalak én fiam és a szívem szakadt meg, nem tudom a nagy örömtől-e vagy a rettegéstől.

BEATRIX *(Tréfásan.)* No, rettegésre csak nincsen okod!... *(Átöleli s az asztalkához vezeti. Antónia kelletlenül segít neki. Borbála leül.)*

ANTÓNIA A királyné kitüntet jóakaratával.

BORBÁLA Igen, a felséges királyné oly kegyes!... Ne haragudj, szegény fejem kissé zavart. Mint hogyha álomban járnék. *(Megborzad.)* Olyan különös... Szegény atyámat és anyámat látom egyre, a régi megve-téssel és haraggal néznek rám és mégis ijedten, mintha félténének, óvnának valami rémtől. Jó Anna néném, ő kiált felém, de szavát nem értem. *(Eszelősen néz körül.)*

CORVIN Anyám!

BORBÁLA Csitt! Ne is nevezz anyádnak! Felejts el! Eredj, kérd a jó királynét, itt a palotában ő legyen anyád.

BEATRIX No jer, ölelj meg! *(Corvin félve hozzá megy.)* De mily csinos gyerek vagy! *(Meghatottan.)* Most látom csak, hogy hasonlít az én Mátyá-somhoz.

BORBÁLA *(Örömmel.)* Az én Mátyásomhoz, ugy-e? *(Észbe kap, fölkel.)* Királyné óh bocsáss meg...

BEATRIX *(Kevélyen.)* Ne feledd el, hogy Mátyás az enyém, *(halkan)* az enyém is... *(Kacag.)* De hagyjuk ezt, szeressük egymást! *(Átöleli Borbálát.)*

NEGYEDIK JELENET.

Előbbieket, Tibrili, Mátyás.

MÁTYÁS *(A hajlongó nápolyi követtel jön be a fenék jobb oldaláról.)* Ranzanó püspök, mondd meg uradnak, a nápolyi királynak, hogy szünjék meg leánya érdekében zaklatni bennünket. A felséges Beatrix soh'se lehet halálunk után magyar király, a magyarok inkább egy szálíg levágtják magukat, sem mint, hogy asszonyi uralom alá kerüljenek. Mondd meg, - én ismerem a magyarokat, harminc év óta tartom féken őket... *(Követ el.)* Hol van Borbála?

TIBRILI *(Félre.)* Bárány a farkas körmei közt, ...akarom mondani... *(fenn)* ott ni, a felséges királyné karjaiban!

MÁTYÁS *(Odanéz és pillanatra megdöbbenve áll meg.)* Borbála, hogy vártalak az ünnepélyre!... Parancsomnak mért szegültél ellen? *(Szigorúan.)* Nem azt akartam, hogy rejtőzzél az ország szeme elől, hanem azt,

	<p>hogy mindenek lássanak, mindenek fejet hajtsanak a fiam anyja előtt, akit a minap bántani merészkedtek. <i>(Gyanakvóan néz Beatrix-re.)</i> Talán tartóztatott valaki?</p>
BORBÁLA	<p>Senki! én vagyok bűnös, egyedül, a legnyájasabban maga a felséges királyné akart bevezetni és én neki se fogadtam szót. A királyné oly jó hozzám és... <i>(Suttogva.)</i> a fiamhoz... olyan kegyes!</p>
BEATRIX	<p>Köszönöm, jó asszony.</p>
MÁTYÁS	<p><i>(Baljával Borbála kezét, jobbjaival Beatrix kezét ragadja meg.)</i> Valóban? Hálás vagyok Beatrix! Sérteni nem akartalak.</p>
BORBÁLA	<p><i>(Aléltan.)</i> E boldogság vagy boldogtalanság, - eszemet veszttem. <i>(Elalél, Beatrix föl akarja tartani, de látva, hogy Mátyás megfogja a kezét, hirtelen visszalép Antóniához és Sanziohoz. Borbálát Corvin fogja föl.)</i></p>
MÁTYÁS	<p><i>(Halkan, gyöngéden.)</i> No térj magadhoz, hát mi baj?</p>
BORBÁLA	<p><i>(Fölocsudva.)</i> Már semmi, boldog vagyok! a te közeledben!</p>
CORVIN	<p>Anyám, fiad is itt van! <i>(Mátyás megszorítja baljával Corvin jobb kezét.)</i></p>
BEATRIX	<p><i>(Súgva Sanziohoz és Antóniához.)</i> Ime itt a család, itt vannak ők a boldogok! És én alázatosan kell, hogy nézzem mindezt.</p>
MÁTYÁS	<p>Szivem örül, megbékéltetek hát? Köszönöm...</p>
TIBRILI	<p><i>(Félre.)</i> Mi dőre hit! Mulandóság, a te neved: szeretet, s ami sose múlik el, azt úgy hívják: gyűlölet...</p>
BEATRIX	<p><i>(Megragadja Mátyás kezét s félrevonja őt.)</i> Uram, meg vagy elégedve velem? Látod, lemondok, megalázkodom, hogy kedvedre tegyek. Fiad anyját üdvözlöm, mint udvarhölgye mulattatom, feledsz-e mindent?</p>
MÁTYÁS	<p>Feledek, jó...</p>
BEATRIX	<p>Mindent? Mátyás nézz a szemembe! Lész-e hozzám úgy, mint régen? Ha szeretsz, add bizonyosságát, ölelj meg most itt engem, hitvesedet!</p>
MÁTYÁS	<p><i>(Ránéz, aztán elfordul.)</i> Gyöngélkedésre most nincs időm. Az országos tanácsban Ulászló vár reám. <i>(Borbálához lép.)</i> Te csak maradj itt, fiadra bízlak vagy ha ő is úgy akarja, a királynéra. De itt maradj, az esti ünnepen a trónörökös anyja lesz. Jertek! <i>(Súgva búcsúzik Borbálától, aztán Poki és Ujlakival el.)</i></p>
BEATRIX	<p><i>(Sanziohoz súgva.)</i> Visszautasított!... Fölajánlott csókomat, mint szennyes sarat csapta vissza az arcomba? jó...</p>
SANZIO	<p>Habozol még? <i>(Tőrére teszi kezét.)</i> Cselekedhetem?</p>
BEATRIX	<p><i>(Bólint.)</i> Rajta!</p>
TIBRILI	<p><i>(Borbálával és Corvinnal beszél.)</i> Valahogy el ne menjen komám-asszony! A koma parancsolta, én csak azt mondom, maradjon!</p>
CORVIN	<p>Igen maradj!</p>

BORBÁLA Óh, nem véteni akarok én atyád parancsa ellen. Visszajövök én hamar. *(Beatrixhoz.)* Fogadalmat tettem, hogy idejövet a szomszéd völgybe, a szarvaskúti remetéhez zárandokolok. Szent férfit, imádkoznám véle...

TIBRILI De a koma azt parancsolta...

BEATRIX Bolond, hallgass! *(Borbálához.)* A célzatod szent, hát nem is tartóztatlak.

SANZIO *(Beatrixra sandítva.)* Estére itt lehet. *(Meghajol.)* Én ismerem a járást, egy rövidebb úton elkísérlek.

BEATRIX Hű emberem! *(Évődve.)* Ne félj, nem mondom el a királynak, hogy itt hagyál...

TIBRILI *(Nyugtalanul.)* Talán majd a komámasszonynyal még én is.

BEATRIX *(Szigoruan.)* Bolond, te itt maradsz! Moccanni se merj...

BORBÁLA *(Meghajol.)* Felség, köszönet, sok jószágodért.

CORVIN Anyám, egyedül vagy, veled megyek.

BEATRIX *(Édeskésen.)* Hogyan, te itt hagynád Beatrix nénédet?

BORBÁLA A felség oly kegyes, - maradj fiam! *(Corvint ölelve, a háttér felé megy, mögöttük Sanzio, aki alattomosan néz vissza Beatrixra.)* Az Isten áldjon!

CORVIN Anyám, egyedül mész?

SANZIO Hisz én is itt vagyok! Majd szólok embereimnek. *(Fölkacag. Borbála és Sanzio integetve el. Antónia Corvin után fut s kacagva fogja be a szemét.)*

ÖTÖDIK JELENET.

Beatrix, Corvin, Antónia, Tibrili. (Beesteledik, viharos, vörös naplemente az erkély mögött.)

ANTÓNIA Bohó fíu, találd el, ki fogott meg?

BEATRIX *(Nyugtalanul félre.)* Az ég ím elsötétül, ez a gyerek oly nyugtalan... *(Fenn.)* Jer ide kis levente és mulattass engemet! *(Tibrilihez indulatosan.)* Bolond, nem tudsz víg lenni kicsit! Majd elcsapatlak! Eredj, italokat hozass.

TIBRILI *(Ránéz nyugtalanul, félre.)* Majd olyan bolond találom lenni, aki akkor is kimutatja a foga fehérét, mikor nem kacag. *(El.)*

ANTÓNIA *(Corvint Beatrixhez vezetve, suttog.)* Mondom, kis férj vagy már és udvarolni kell tanulnod!

BEATRIX *(Kacérul.)* Hadd lássalak csak! *(Corvin letérdel Beatrix elé s fejét az ölébe hajtja, Antónia mellé térdel.)* Szent Januáriusra, Antónia, szép fíu!

ANTÓNIA A csunya, rám se néz!

BEATRIX A királyra hasonlítana? Szebb nála, hahaha, leányosabb! Nézd, mily finomak a kezei, akár egy kisasszonyé, no igen, az anyjáié... Haja mily selymes, arca szelíd, szemei ábrándosak. A nyakad? *(Megragadja a nyakát, Corvin visszariad.)* No ne félj!... *(Nevet.)* Ha most én volnék itt a feleséged, *(indulatosan)* az a... Sforza Bianka, mit művelnél vélem?

CORVIN *(Habozik.)* Megölelném...

ANTÓNIA Hogyan? Mutasd meg, hercegem!

CORVIN *(Megöleli.)* Így ni!

BEATRIX *(Kacérul.)* Te kis bolond... talán meg is csókolnád?

ANTÓNIA Csókoltál már valaha asszonyt?

CORVIN *(Pirulva.)* Még nem.

ANTÓNIA *(Nevet.)* Hát hitvesedet hogy fogod megcsókolni?

CORVIN Még sose láttam. De... tudom. *(Megcsókolja Beatrixot.)*

BEATRIX Elég, elég!... Ej adta kis lovagja, mily tüzes! No, most elaltatlak, mint egy pólyás babát. *(Ringatja a fejét.)* Aludjál, álmodj szépeket! *(Villámlás, menydörgés; félre, aggódva.)* Már messze lehetnek...

CORVIN Menydörög... anyám után mennék!

BEATRIX Lári-fári! Jer, koccintsunk! *(Koccintanak.)* Édes anyád egészségére! *(Nagyot villámlik, Beatrix kiejti a poharat kezéből.)* Sebaj, itt egy másik! *(Más poharat vesz.)* Igyál, hadd lám, férfi vagy-e? A mi egészségünkre! *(Corvin mámorosan dől hátra Beatrix ölébe. Künn vihar.)*

CORVIN *(Mosolyogva.)* A világ úgy forog velem...

ANTÓNIA *(Gitárt vesz kezébe és melléje hajol.)* Majd én szépet mesélek neked, vagy inkább daloljak? *(Dalol.)*

Zene.

A királyfit hívják esküvőre...
Szeretője ép búcsúzik tőle,
Egy utolsó dalba önti bánatát,
Óh csak egyre kéri a király fiát:
„Hogy a versek vége szép lehessen,
A végsorhoz rímet ő keressen”...

A királyfit hívják esküvőre...
Menne ő, de nem mehet a dőre!
Kedvesének hű szemébe les,
Versvégekre szép rímet keres.
Ám a méla búcsúszóra: „ég veled”
Arra rím csak újabb, édes *(megcsókolja Corvint)* csók lehet!...

Kis bolond, szeretsz? *(Menydörgés.)*

CORVIN *(Mámorosan.)* Úgy szédülök... mi lelt engem? *(Villámlik.)* Mint hogyha kiáltást hallottam volna a távolból... Anyám! *(Fölugrik.)*

BEATRIX *(Háborodottan.)* Rajta, szóljon a zene! *(Az erősödő zene szava mellett belejtenek a táncos párok.)*

HATODIK JELENET.

Előbbiek. Az udvar.

ULÁSZLÓ *(Beatrixhoz lép.)* Királyné, ezt a táncot lejtenéd velem?

BEATRIX *(Karjába dől.)* Ulászló, most ne hagyj el! *(Középen lejtenek, mellettük Corvin és Antónia.)*

MÁTYÁS *(Pár főúrral daliásan bejön.)* A szövetség tehát megvan, legyen ez ünnep estélyn nagy vigasság! Csak rajta, mi büszkén lejtenek! De valakit nem látok... Hol van Borbála?

TIBRILI *(Mátyáshoz siet.)* Uram király... *(Fülébe súg.)*

MÁTYÁS Mi az, Beatrix, hát elengeded? Beatrix!

BEATRIX *(Tánc közben súgja Ulászlónak.)* Szeretsz, nem hagysz el?

ULÁSZLÓ Szeretlek!...

BEATRIX Hogy hitveseddé tész, megesküszöl?

ULÁSZLÓ Megesküszöm!... *(Megállanak.)*

MÁTYÁS Beatrix, hát felelj, hol van Borbála? A trónörökös anyja?

BEATRIX *(Liheg.)* Uram!... *(Hátul zavar, a zene megszakad.)*

RÁSKAI, UJLAKI Felség! Ott hoznak valakit!

MIND Mi történt?

HETEDIK JELENET.

Előbbiek. Borbálát halott fehéren és véresen támogatja be két tépett fekete vitéz a táncolók közé. Később Kinisi.

MÁTYÁS *(Felordít.)* A szent feszületre! *(Borbálát előre hozzák s Ráskai, Ujlaki, Székely, Corvin, lefektetik.)*

CORVIN A mámorból hogy ébredek, anyám!

MÁTYÁS Borbála, nézz rám, beszélj! *(Leborul mellé.)*

BEATRIX *(Félre.)* Megtörtént! *(Fölsikolt.)* Uram király, én ellenzém, a remetéhez akart elmenni, nyilván rablók ütöttek rajta!

KINISI *(Előre tör, mögötte két más fekete vitéz vonszolja Sanzio marcangolt élettelen alakját.)* Rablók? Budáról épp jókor jövék vitézeimmel! Az egyik rabló itt van!...

MIND Sanzio d'Aversa!

KINISI Csak futni láttam s aki fut, gyáva gazember, hát utána suhintottam, de mentém ujjában benn volt a buzogányom.

MÁTYÁS Borbálám! Oh a mennyeket megostromolnám érted! *(Fölugrik.)* Hah, a nápolyi ördögfajzat!

BEATRIX Hisz én küldém Borbálával, bizonynyal védte őt!

UJLAKI *(Egy tört híz ki Borbála ruhájának fodrai közül.)* Im, itt a gyilkos töre!... A Sanzioé! Nézzétek, hüvelye üresen lóg le övéről!

MÁTYÁS *(Torkon ragadja Sanziot.)* Felelj, te poklok ördöge!

BEATRIX *(Aggodalmasan lesi, vall-e Sanzio, félre.)* Belefojtotta a lelkét... Vége, nem fog tudni rám vallani...

MÁTYÁS *(Sanzio élettelen hanyatlik le kezei közül.)* Halál, ime te véded a gazokat, halál, megfojtanálak!... *(Beatrixra tör.)* Felelj te most!

ULÁSZLÓ Király! *(Bakócz, Dóczi, Filipecz körülállják Beatrixot.)*

BAKÓCZ, DÓCZI Mérsékelj indulatod óh király!

FILIPECZ *(Közbelép.)* Felség, királynédnak személye szent!

MÁTYÁS Igazatok van... *(Hosszan néz Beatrixra.)* A némaságából úgy is többet olvasok ki, mint amennyit hazugszóval letagadna! *(Borbála mellé borul.)* Borbála, nézz rám, Mátyás az, aki esdekel! Beszélj, ki tette ezt? A királyné?

BORBÁLA *(Tagadólag int.)* Nem...

ULÁSZLÓ No lám!...

AZ URAK *(Beatrix körül.)* Nemet intett!... *(Moraj.)*

BORBÁLA *(Gyöngén.)* A királynét kérjed... *(Beatrix némi távolból féltérdre ereszkedik)* hogy jó legyen fiunkhoz... *(Meghal.)*

MÁTYÁS Borbála! Vége... Az én élttem költözött el belőle. *(Megtörten hanyatlik le.)*

BEATRIX *(Fölkel, ságva Antóniához.)* Bosszu, kelyhed édes! Gyökerestől kitépve a fattyuhajtás. *(Borbálára néz.)* A trónörökös anyjával meghalt fiadban a trónörökös is.

FILIPECZ Istennek intő ujja ez! *(Moraj.)*

ULÁSZLÓ *(Mátyáshoz.)* Király, megtört a gyász!...

MÁTYÁS *(Fölkel.)* Csapás engem meg nem tör, nincs gyász! Jer ide fiam! *(Corvin vállára teszi kezét s körülnéz.)* Királyotok parancsol... *(Mind meghajolnak.)* Itt, anyja holtteménél hódoljatok a magyar trón örökösének! Országnagyok, ti, váraitokkal fölesküsztek János királyfi hűségére!

RÁSKAI
KINISI
ZÁPOLYA
UJLAKI
MAGYAR B.
BÁTHORY
BAKÓCZ
MÁTYÁS

| Én Ráskai Balázs,
| Én Kinisi Pál,
| Én Zápolya István,
} Én Ujlaki Lőrinc,
| Én Magyar Balázs,
| Én Báthory István,
| Én Bakócz Tamás,

Esküdjete! (*Feszületet vesz kezébe.*) „Isten enghem hugh seghelien,
Boldogazzon, úr Istennek mind zenthi, ez oltári zenthsség, ez
zentkereszt, e zent evangelium és e zenth Jánosnak zenth ereclei,
hogh János hercheget teziök magari királyá!

MIND

Esküszünk!

- Fügöny. -

NEGYEDIK FELVONÁS.

A bécsi Burg egy középkorias komor terme, a fenékben gótikus ablakkal, melyen át a várost s a magyar zászlókkal ékesített Szent István-tornyot látni. Az ablaktól jobbra egy ötszögű bástya belsejébe lehet pillantani, mely házi kápolnává van átalakítva. A sötétes falakat lovag-jeleneteket ábrázoló freskók díszítik; balfelől lócák, székek, szemben velük a jobboldali falnál a császár díszes aranyszéke. A négy sarokban nehéz vasajtók.

ELSŐ JELENET.

Mátyás tábori öltönyben, vaskeztyűvel, ül a császár székében, mellette Corvin áll talpig vasban. A színen félkörben az összes magyar főurak. Testőrök. Előttük Mátyás iránt lehajtott zászlókkal a hódoló ausztriai és bécsi küldöttségek: Bécs polgármestere, Kreuznach bécsi egyetemi tanár és Dóczi mint Bécs püspöke. A függöny felgördültekor háromszoros trombita-jel.

BÉCS POLGÁRMESTERE Felség, magyar királyunk, im Ausztria... Bécs hódolnak neked!

MÁTYÁS Fiamhoz szólj! *(Fölkel.)* A császári székbe te ülj fiam.

(Corvin leül a Mátyás helyére, Mátyás szeretettel mellé áll.)

KREUZNACH *(Féltérde ereszkedik.)* Királyfi, fenséges trónörökös, a hódoló Ausztriát fogadd kegyelmedbe.

MÁTYÁS Kegyelemről én biztosítalak.

ZÁPOLYA Tíz évi küzdelmünk után...

SZÉKELY Megtörve hát a gögös császár! *(Lelkes mozgalom.)* Felség, a dicsőség ormán állasz, most adj békét a magyarnak is!

MAGYAR BALÁZS Seb a testünk, pihennénk már!

MÁTYÁS Ti kértek békét?... A dicsőség ormán állok, s e magaslatról lelátok a mélybe, - látom a jövőben két végzet közt hanyattatit hazám, két ellenség, német és török közt folyamként hömpölyög nemzetem vére. Magyarok! napnyugat paizsa vagyunk, a kereszténység bástyája, küzdünk a hitetlen ellen. De nem a török a nagyobb ellenségünk, - a török atyánkfia s csak a vallás gyűlölteti vélünk, de a német bár hitben szövetségesünk, fajunk örök ellenese... Ha majd a törököt legyőzitek, vigyázzatok, a százados küzdelemtől fáradtan, martalékul ne essetek annak a hálátlan másiknak, kiért a kereszténység védelmében véretek ontjátok: a németnek. Magyarok! itt e földön, Ausztriában én most megvetem a lábam, ezt a várost megtartsátok, a magyar itt csak úr, vagy szolga lehet, ha itt urak nem maradtok, otthon is csak szolgák lehettek. Békét akartok? Fridrik hatalmát megtörni nem oly könnyű. A fősvény és gyanakvó császár hitegetéssel mindig ki fog böjtölni benneteket, hívó magyarokat. Hiszen Fridrik vert sereggel fut előlem, nyolcvan forintjával kéri a kölcsönt hűbéreseitől...

SZENTGYÖRGYI Békülne már! Fia jön, Maximilián...

MÁTYÁS Nem kell a béke! *(Moraj.)* Két dolgon nincs mit kapni: az újraforralt levesen, s az ilyen kiengesztelt baráton... Ha harc kell, hát mostan legyen! Ti régi vitézeim, Sziléziába föl előbb, hódoljanak mindenek a fiamnak, aztán ha majd a rákosi mezőn fejemről az övére teszem a magyar koronát...

UJLAKI Akkor felség fejedre új korona vár!

FILIPECZ A császári, - felség!

MÁTYÁS Fel hát ujjabb diadalokra! *(Int. Mind el, Mátyás és Corvin kivételével.)*

MÁSODIK JELENET.

Mátyás, Corvin, Beatrix, Antónia.

MÁTYÁS Fiam, menjünk most Istennek hálát adni s szegény anyáért majd imádkozunk. *(Indulnak a bástyakápolna felé.)*

BEATRIX *(Balfelől, elől belép Antóniával.)* Azóta szót se szólt többet hozzám, - mint pestisest, kitesz az udvar szégyenének! Titokban mit forral még ellenem?

ANTÓNIA *(Súgva.)* Itt a király, szólítsd meg hát...

BEATRIX *(Mátyás előtt mélyen meghajol.)* Uram, husvét szent ünnepén... imádkoznám tán veled!

MÁTYÁS Egy Istenhez, jó Istenhez, mi ketten együtt nem imádkozhatunk. *(El, Corvinnal a kápolnába, térdelve ott maradnak az oltár előtt.)*

HARMADIK JELENET.

Mátyás és Corvin térden az oltár előtt. Elöl: Beatrix, Antónia. Végül: Péter. Orgonaszó az egész jelenet alatt. Kar.

BEATRIX *(Elképedve.)* Hallottad engesztelhetetlen szavát? Antónia, mi lesz velem? *(Remegve néz körül.)*

ANTÓNIA Börtönbe vet, vagy csúfosan elűz, felség.

BEATRIX És azalatt királylyá koronáztatja a fattyút! Bosszúm hát nem tudná sehogyse megtörni? Hohó, Beatrix nem adja meg magát... Ti ördögök, segítsetek! Ulászló bár megesküdt, sereggel mégse jön, - Miksában sem bízom!...

ANTÓNIA *(Súgva.)* Felség, határozz, míg nem lesz késő!

PÉTER *(Frissítőkkal, gyümölcscsel teli tálat hoz be s leteszi a háttérbeli asztalra. Aztán el.)*

BEATRIX *(Küzd magával, aztán fölveti a fejét.)* Fenéig a bosszú kelyhét! Mátyás, te fenyegetsz engem? *(Indulatosan körülnéz.)* Leszámolok veled hamarabb én! *(Elfordítja arcát s úgy kapja ki a szelencét Antónia kezéből, aki azt feléje nyújtja.)* Veled csak Isten van, de vélem a pokol!

ANTÓNIA Szép nápolyi fűgék!

BEATRIX *(Föllebbenti a szelence tetejét.)* És a himpor rajtuk még nápolyibb méreg!... Halál, te, aki bennünk lakol, gyűlöletemtől légy erős! *(Körülnéz, majd Antóniával együtt pár fűgét a gyümölcsös tálba rejt, aztán föleszmél s keresztet vetve magára, a kápolna iránt le akar térdelni.)*

ANTÓNIA *(Visszarántja Beatrixt.)* Te, ne hozzá imádkozz, ő Mátyást segíti, felség... - Siessünk. *(El Beatrix és Antónia.)*

NEGYEDIK JELENET.

(Mátyás, Corvin, Filipecz, Székely, Ráskai.)

FILIECZ *(Belép Ráskaival, Székelylyel jobbról a fenékről.)* A felség befejezé imáját...

MÁTYÁS *(Corvin nyakát átfogva jön vele előre, fáradtnak látszik.)* Mint hogyha a gonoszszal vívtam volna, oly nehéz volt az imám fiam! De félre a gonddal most, tebenned hadd gyönyörködöm. *(Leül a császár székébe s Corvint maga mellé fogja.)* Im', itt vannak híveink!

FILIECZ Parancsidért jöttem, felség.

MÁTYÁS *(Mosolyogva.)* Parancsimért? Im', ez ifju parancsol már nekem is! Az ő előrehaladása a legfőbb törvény. Beh daliás legény vagy már, mi szépen győztél a mai lovagjátékon! Erős légy ezentúl is, Mátyás fia, Hunyadi János unokája!

CORVIN Atyám, hozzád akarok csak méltó lenni.

MÁTYÁS Birodalmam hódol neked, mostan megyünk a te jó anyád honába, Sziléziába, aztán... már látom a fejedén Szent István koronáját! Hazám javára élni fogok benned és általad messze századokban! Fiam!... *(Megöleli.)* Te Ráskai, fölesketvék jól a várak?

RÁSKAI Föl, uram! Harminc várról én felelek, a többi jóról meg Both András, Haraszi, Bánczai meg Orosz Mihály kapitányok. Tomori István tartja Sziléziát, Stein György Boroszlót...

SZÉKELY Bécsujhelytől Pettauig János herceg hűségén van Stiria, Karinthia, Krajna minden vára...

MÁTYÁS Jól van... De hiszen a fiamnak hitvese van már!... Te Jánosom, az asszonyt elhoztjuk. *(Székelyhez.)* Öreg rokon, hozasd rendbe a regedei várat, ott fog a hercegnő meghálni... Megmondjátok Alsó-Ausztria kapitányának, Stahrembergi Kocsárdnak, hogy pisztrángot küldjön a lakodalomra... Ulászlót is várom, minden percben meg-

jöhet. Rajta legyünk, hogy illendően fogadjuk! Filipecz, mialatt koronázunk, Milánóba més a magyar királynéért!

CORVIN *(Aggodalmasan.)* Mindezzel, atyám, mért sietsz oly nagyon?

MÁTYÁS *(Nyugtalanul kel föl.)* Ne kérdd! A csillagjóst hivassátok... *(Körül-néz.)* Már dél is elmúlt s a királyné mégse jön ebédre. Megéheztem.

RÁSKAI Étekfogó, - melyik van itt?

(Péter megjelenik jobbról.)

MÁTYÁS Hamar... Mi jót hozasz?

PÉTER Mindenfélét, a többi közt pompás fűgét, királyom!

MÁTYÁS Csak hozd utánam! Urak, menjünk, hogy addig is végezzünk jót!

(El mindnyájan Péter kivételével, jobbra.)

ÖTÖDIK JELENET.

Péter, Beatrix, Tibrili.

BEATRIX *(Belép balról elől s iszonyodva támaszkodik a falhoz, Péterhez liheg-ve.)* Megízlelé? *(Péter el, Beatrix pár pillanatig némán hallga-tózik, azután egyszerre növekedő moraj. Tibrili berohan.)*

TIBRILI Urak, ide hamar! - a király meg akar halni! *(Hangok minden felől: a király meg akar halni!)*

HATODIK JELENET.

Előbbie. Az ajtókon berohannak: Filipecz, Bakócz, Dóczi, Geréb, Báthory, Ujlaki, Magyar Balázs, Kinisi, Szentgyörgyi, Antónia, Canano, testőrök. Tolongás közepette Ráskai, Poki, Székely behozzák Mátyást, kinek ruhája föl van tépve s arca elváltozott,

MIND Óh, iszonyat, mi történt?! *(Moraj.)*

MÁTYÁS Gyehennát érzek testemben! *(Lefektetik a középre tolt császári székre. Mind körülötte. Beatrix pillanatig állva marad, aztán rettegve közeledik.)*

CORVIN Atyám!... Fiadra nézz!

BEATRIX Uram, - király!... *(Antónia támogatja.)*

MÁTYÁS *(Vívódba ordít.)* Mi az? Te vélem szállsz szembe? Ki vagy? Halál!... Vigyázz, Mátyással vívsz, - megöllek! *(Föltápáskodik.)* A kardomat, - csatába! - Mit bámultok? Parancsolom! -

SZÉKELY *(Térdelve. Megragadja Mátyás kezét.)* Uram, szenvedsz...

MAGYAR BALÁZS Életünket adnánk!... *(Moraj.)*

MÁTYÁS *(Láthatatlan ellenségével küzdve.)* Jó, hát magam vívok, - te mersz a királyhoz nyúlni?

RÁSKAI *(Letérdelve.)* Ki az, aki merészel, - mutasd?

MÁTYÁS Ott jön!... *(Visszahanyatlik.)* Hah, ezer lándzsa a testemben, - megfojt! Halál, - hol vagy? Nem látlak már... *(Tusakodva.)* Te gyáva, hát alattomban támadsz, - hol vagy?... *(Megragadja az oda térdelő Beatrix kezét és indulatosan rántja le a földre.)* Megvagy, birokra kelek én veled, leszámolunk mostan!

MIND Mily borzalom!

BEATRIX *(Fölsikolt.)* Könyörülj, óh uram...

MÁTYÁS *(Tovább viaskodik Beatrixsal.)* Merényedért bűnhődj, legyőzlek én, letaposlak?...

BEATRIX Uram, ösmerj rám!

MÁTYÁS *(Elgyöngyülve.)* De jaj, erőm elhagy!... *(Feleszmél, Beatrixra néz és megösméri.)* Beatrix... Nem küzdök már többet veled, csak kérlek, ígérd meg... Hol a fiam? János!...

CORVIN Atyám, melletted itt vagyok én!

MÁTYÁS Fiam, anyádat látom értem jönni... Beatrix, ígérjed, hogy megvéded fiamat...

BEATRIX Uram, e szörnyü perc...

MÁTYÁS *(Felkönyököl s az urakra néz.)* És ti, ti... királyotok parancsol még: ne merjetek Mátyás fiához hűtlenek lenni! Két kézzel ontám a dicsőséget nektek, egy új országot építék a magyarnak, becsüljétek meg! A nemzeti uralkodóházhoz hűek maradjatok, különben török szabljája, német rabigája lesz az átok a magyar jövőn! Síromra írjátok: „Itt nyugszik Mátyás... A rabigába került Ausztria vallja erőm, megdőbbsen a világ s két császár rettege tőlem és nem győzött meg más, csak a szörnyü halál...” Ti urak, *(fölemeli vaskezttyűs jobbját)* esküdjetek! *(Az urak letérdelnek, fölemelik jobbjukat.)* Minden sötét, fiam, szegény fiam. *(Keze lehanyatlik.)*

UJLAKI Óh szörnyü gyász!

BEATRIX *(Antóniához.)* Ulászlót hívjad!

TIBRILI *(Súgva Ujlakihoz.)* Baljóslat itt uram minden, nézd, amint a királyi vaskéz lehanyatlott, mily esküszegő hirtelen hanyatlott le véle az urak keze is!...

SZÉKELY A dicsőség napja lenyugodott, most gyermekére a halvány holdra tekintsetek! Mi lesz velünk? *(Mind Corvinra néznek.)*

MAGYAR BALÁZS Mi lesz velünk? Ezerfelől jön a veszély.

ZÁPOLYA Bécs már lázad! *(Künn moraj.)*

KINISI Mátyás örökségét ki menti meg?

MIND *(Corvinra néznek.)* Egy gyermek? *(Trombitaszó künn. Mind el.)*

POKI Micsoda jel? Ki érkezik?
 ANTÓNIA *(Az ablakhoz fut.)* A cseh király!
 BEATRIX *(Szívéhez kap.)* Ulászló! *(Kívül fegyverzörgés.)*

HETEDIK JELENET.

Előbbieket, Ulászló (lengyel kíséretével bevonul).

CORVIN *(Előlép.)* Ulászló, barátként jössz-e?
 ULÁSZLÓ Királyodként, Mátyás fia!...
 BEATRIX *(Diadalmasan.)* Magyarország királyaként!
 ULÁSZLÓ Magyarok, nem gyermek, férfi kell a trónra! Itt a halott király előtt, az új király hűségére esküdjete. Testvérharc itt ne dúljon, enyém a trón, öröklöm én!
 BÁTHORY *(A tanakodó urakhoz.)* Dobzse László? Eh, elég volt a kemény kézből, most már olyan királyt akarunk... *(Ulászlóra néz)* akit mi tartunk az üstökénél!
 ULÁSZLÓ Mátyás fia, atyád napja lehanyatlott, királyi hajnal rád nem virradhat.
 CORVIN Te koporsó, emeld szavad, lesujtsd a hit szegőket! *(Körülnéz.)* Híveim... mind elhagyottok?
 TIBRILI Velel maradok én János öcsém, - hadd kacagjanak rajtad a hűtlenek, hadd mondassák, hogy a Mátyás fiának hive immár csak bolond lehet! Az vagyok, az utolsó magyar király utolsó bolondja és nem nevetek többé, hanem sírok, de sírva is még egyszer szemébe kacagom e hálátlan nemzetnek az igazat. Dőre magyarok, nem látjátok! Itt a dicső Mátyás fia, itt a nemzeti király, - és még se kell? féltékeny döllyfötökben most is idegent hoztak a nyakatokra? Meg fogjátok érdemelni sorsotokat, - véres hajnal virrad, török szab-lyája, német rabigája lesz átok a magyar jövőn...
 BEATRIX *(Ulászlóhoz lép, halkán.)* Uram... királyom... Bilincseim im lehulltak, amire megesküdtél, mondd a magyaroknak, hogy királynéddá tész engemet!
 ULÁSZLÓ *(Iszonyodva fordul el tőle.)* Te csak maradj a nagy király özvegyé-nek. Urak, az ország jövője kockán; menjünk, tanácskozzunk!
 BEATRIX Ulászló!... Esküszegő, átok reád!
 CORVIN *(Mátyás holttestéhez lép s letérdel.)* Atyám, atyám, te ébredj, te tégy igazságot!
 TIBRILI Corvin János, halottól kérsz igazságot! Meghalt Mátyás király, oda az igazság...

Külső gyászkar.

- VÉGE. -